

Maš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo ·

svetovnih in domačih dogodkov

LETOXI/STEVILKA 32

CELOVEC, DNE 13. AVGUSTA 1959

CENA 1.50 ŠILINGA

Wo bleibt die Schulaufsichtsbehörde?

Der Artikel 7 des Österreichischen Staatsvertrages vom 15. Mai 1955 bestimmt im § 2 ganz eindeutig die Pflichten des österreichischen Staates bezüglich des Schulwesens der slowenischen und kroatischen Minderheit in Österreich.

Dort heißt er wörtlich: »Österreichische Staatsbürger der slowenischen und kroatischen Minderheiten in Kärnten, Burgenland und Steiermark haben Anspruch auf Elementarunterricht in slowenischer oder kroatischer Sprache und auf eine verhältnismäßige Anzahl eigener Mittelschulen; in diesem Zusammenhange werden die Schullehrpläne überprüft und eine Abteilung der Schulaufsichtsbehörde wird für slowenische und kroatische Schulen errichtet werden«.

Das ist der Wortlaut des Staatsvertrages. Von dieser eindeutigen Verpflichtung hat unser Staat Österreich lediglich der Errichtung einer eigenen Mittelschule in Klagenfurt und zwar des Bundesrealgymnasiums für Slowenen in Klagenfurt entsprochen. Den ersten Teil des § 2 des Art. 7 versuchte man durch die Schaffung von drei Möglichkeiten zu umgehen. Es ist im Gesetz vom 19. März 1959 die Möglichkeit von drei verschiedenen Schultypen vorgesehen: eine slowenische, eine zweisprachige und eine deutsche Volksschule. Man hat völlig auf die Behauptungen des Kärntner Landtages vom 28. Jänner 1947, auf die Beschlüsse der verschiedenen Enqueten und Konferenzen in Klagenfurt und Wien vergessen. In allen diesen Fällen wurde von Fachleuten die positive Seite der zweisprachigen Schule betont, selbst die ministerielle Kommission vom 21. Jänner bis 30. Jänner 1959 hat eindeutig die guten Erfolge der zweisprachigen Schule in Kärnten anerkannt, was ja Herr Nationalrat Dr. Neugebauer am 18. März 1959 vor dem Schulausschuß des Nationalrates den Vertretern der slowenischen Volksgruppe beteuerte. Wir müssen nochmals betonen, daß der Erlaß des Herrn Landeshaupmannes Wedenig vom 22. September 1958 eine Kapitulation vor den chauvinistischen Elementen in Kärnten bedeutet, die ja schon in der Zeit vor 1938 die Okkupation Österreichs in der österreichischen Legion vorbereitet und die nach dem Putsch von 1934 über Jugoslawien den Weg nach dem Hitlerdeutschland fanden. All diese Elemente spielen heute wie dazumal die Rolle des »Heimattreuen«, die Slowenen aber sind wie damals, »unverläßlich«, wenn notwendig, sogar »kommunistische«.

Der Paragraph 2 aber verpflichtet unseren Staat Österreich zur Errichtung einer besonderen Abteilung der Schulaufsichtsbehörde für das slowenische Schulwesen im Lande. Wohl hat formell das Wiener Parlament und hat auch der Kärntner Landtag Beschlüsse bezüglich des »slowenischen« Schulwesens in Kärnten gefaßt, aber keine der gesetzgebenden Körperschaften hat für die reale Durchführung im Sinne des Staatsvertrages gesorgt. Dort heißt es ausdrücklich, daß die Lehrpläne überprüft und eine Abteilung der Schulaufsichtsbehörde für slowenische Schulen geschaffen wird. Das Bundesgesetz vom 19. März 1959 sieht im Artikel VI § 31 ausdrücklich die Errichtung einer eigenen Abteilung der Schulaufsicht für Volks- und Hauptschulen und für die Bundesmittelschule mit slowenischer Unterrichtssprache vor. Während also nach dem Wortlaut des Staatsvertrages nicht eindeutig feststand, ob diese eigene Abteilung der Schulaufsichtsbehörde im Landesschulrat oder im Bundesministerium für Unterricht zu errichten ist, ist laut Gesetz vom 19. März

Eisenhower pride v Evropo

Ameriški predsednik Eisenhower bo konec avgusta obiskal Evropo, da se z evropskimi zavezniki dogovori o skupnem stališču do Sovjetske zveze, ko bo njen ministriški predsednik Nikita Hruščev 15. septembra prišel na obisk v Ameriko.

Nova pot svetovne politike, ki jo je ubral ameriški predsednik Eisenhower s tem, da je povabil Hruščeva v Združene države in tako začel dobo neposrednih stikov med obema glavnima velesilama sveta, Sovjetsko zvezo in Združenimi državami, je polna neznank in nevarnosti. Očividno pa je ameriški predsednik prišel do zaključka, da te nevarnosti ne odtehtajo prednosti, ki bi jih utegnili prinesiti direktni stiki med obema glavnima velesilama na svetu, namreč konec hladne vojne in zagotovitev daljše dobe miru.

Nevarnosti nove politike

Največja nevarnost nove politike je pa v tem, da utegne razrušiti že sedaj obstoječe, ne da bi v zameno ustvarila kaj boljšega. Na Zapadu je to predvsem atlantsko zavezništvo, ki ga je ameriška politika v zadnjih desetih letih s trudom ustvarila in pomenja njen resničen uspeh, kajti ta obrambna zveza je ob ameriški vojaški in industrijski hrbtnici pomenila edino resnično jamstvo svobode zapadnega sveta.

Ob napovedi dvostranskih obiskov se je iz povsem razumljivih razlogov ameriških zaveznikov v Evropi polotil dvom in strah, da se ne utegne Amerika na njihov račun pogodi s Sovjetsko zvezo. Da ta strah razprši, se je ameriški predsednik Eisenhower odločil, da obišče glavne zavezniške prestolnice v Evropi ter se pogovori z vodilnimi možmi prizadetih držav še preden sprejme na ameriških tleh Hruščeva.

Postaje: Bonn-London-Pariz

Stvarno najtežji oreh je brez dvoma Bonn in tega si je Eisenhower izbral kot prvo svoje pristajališče na poletu v Evropo. Jasno je, da od prijateljskih odnošajev med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Nemci ne morejo pričakovati kakih posebnih izboljšanj. Sovjetska zveza je dala popolnoma nedvomno razumeti vsemu svetu, da tega, kar že ima, to je svoj vzhodnoevropski satelitski blok, vključno Vzhodno Nemčijo, ne izpusti zlepa iz rok. Zato je edino, kar morejo Nemci upati, ohranitev sedanjega statusa Berlina, dočim se nemško zedinjenje pomika vedno bolj v nedogled.

V Londonu Eisenhower ne bo imel posebnih težav, kajti britanska politika je v

zadnjem času kazala še največ zdravega realizma. Britanski ministriški predsednik McMillan je že za časa svojega obiska v Moskvi pred nekaj meseci prišel do spoznanja, da utegne sedanji gordijski vozlož hladne vojne prerezati edino neposreden razgovor med vrhovnimi predstavniki Amerike in Sovjetske zveze. Ker pa je v Sovjetski zvezi edini človek, ki ima res odločujočo besedo Hruščev, je torej treba z njim govoriti. V vsakem primeru pa Angleži upajo, da bodo ob pomirjenju med Vzhodom in Zapadom mogli razširiti svoje trgovinske stike z vzhodnim blokom, kajti angleška industrija nujno potrebuje novih trgov.

Precej neprijetni bodo pa Eisenhowerjevi razgovori v Parizu, kajti De Gaulle je stavil na Ameriko v zadnjem času precej zahtev, ki mu jih ta ni ugodila, predvsem zato, ker ameriški stric noče biti dobitnik, ki bi na lasten račun podprl svetovno-politične ambicije Francozov. Več o tem na 2. strani.

Grenka kaplja

Na splošno pa svet mnogo pričakuje od nove smeri svetovne politike. Ali se bodo ta upanja uresničila ali ne, je težko reči. Vsekakor so na kocki velike zadeve. Toda kakor koli že, veselo sporočilo iz Moskve in Washingtona je pomenilo žalostno vest za milijone ljudstev, ki ječijo pod komunističnim jarmom. »V Budimpešti se gotovo noben poslušalec radia ob napovedi sovjetsko-ameriških obiskov ni razveselil,« je pripomnil nek — ameriški diplomat.

V Nemčiji

Več dolginov, a tudi več slabštev

Uradni nemški vojaški zdravniki so ugotovili pri naborih, da so rekruti leta 1959 povprečno za dva centimetra večji kot so bili njihovi stari očetje pri naborih za cesarsko armado leta 1900. S povprečno višino 1,72 cm so nemški rekruti zrastle svojim staršem, pa tudi sovrstnikom po drugih deželah, nekoliko čez glavo. V drugih ozirih pa so rezultati zdravniških preiskav manj laskavi za nemško raso. Povprečni odstotek telesno manj razvitih, srčnih napak in motenj krvnega obtoka povzroča merodajnim oblastem resno skrb. (Po DPA.)

KRATKE VESTI

V Rimu je v 87. letu starosti umrl don Luigi Sturzo, duhovnik po rodu iz Sicilije, ki je ustanovil krščansko demokratsko gibanje v Italiji ter oznanjal napredne nazore glede delavskega vprašanja. Pod Mussolinijevo diktaturo je odšel v izgnanstvo, po koncu druge vojne pa se je vrnil v domovino, kjer ga je predsednik republike imenoval za dosmrtnega senatorja. Sedaj mu je vlada odredila slovesen pogreb na državne stroške.

Mrtev se je zgrudil na tla bivši nemški policijski general Panzinger, ko so se na njegovem stanovanju zglasili policisti ter mu javili, da je aretiran zaradi obtožb vojnih zločinov. Med drugim je baje sodeloval pri umoru francoskega generala Messnyja leta 1944 v trdnjavi Königsstein pri Dresdenu, katere poveljnik je bil. Še pred nekaj meseci je Panzinger vložil pri zapadnonemški vladi prošnjo za ponovni sprejem v službo in opozoril oblasti nase.

1.500.000 Amerikancev je obiskalo rusko tehnično razstavo v New Yorku v 42 dneh, ko je ta bila odprta v velikanski stavbi »Colisseuma« na Broadwayu, v središču tega ameriškega vele mesta. Celo iz več tisoč kilometrov oddaljenih krajev so gledalci prihajali s posebnimi vlaki in avtobusi. Razstava je na splošno zbudila dober vtis in ameriške oblasti so s prav ameriško praktičnostjo vse uredile, da si jo je čim več ljudi moglo ogledati. — O številu gledalcev na ameriški razstavi v Moskvi pa še niso objavljene nobene številke, pač pa se je zvedelo, da je moč dobiti vstopnice samo prek za to pristojne državne ustanove in da ni zadosti, če sovjetski državljani položijo potrebni denar na mizo, ampak ga mora oblast tudi sicer smatrati za vrednega, da si jo ugleda brez duhovne škode.

Strahovite poplave so opustošile otok Formozo na Daljnem vzhodu. Dobra tretjina otoka je pod vodo. Po cenitvah ameriških misijonarjev znaša dosedanje število žrtev 1200 oseb. Devet tisoč hiš je razrušenih, osem tisoč pa težko poškodovanih, okrog 150.000 ljudi pa se je v nekaj urah znašlo brez strehe. Vlada je razglasila izredno stanje in poklicala na pomoč vojaštvo. Vojaški bombniki prevažajo ranjence iz poplavljenega ozemlja, ljudem pa, ki so se zbrali na višinah pa prinašajo zdravila, hrano in obleko. Računajo, da bo celotna po poplavah povzročena škoda znašala okrog 20 milijonov dolarjev.

Lesičjakova proslava v Globasnici

bo v nedeljo, dne 16. avgusta ob 3. uri popoldne pri šoštarju. (Več na strani 5.)

Vsi vabljeni!

1959 ganz eindeutig die Errichtung dieser Behörde im Rahmen des Landesschulrates für Kärnten festgelegt.

Für jeden Eingeweihten ist es wohl klar, daß der Bund und das Land die tatsächliche Durchführung der Bestimmungen des Staatsvertrages auf die leichte Schulter nehmen, denn so wichtig auch die bundes- und landesgesetzlichen Bestimmungen auch sein mögen, noch viel wichtiger ist ihre Durchführung und für diese Durchführung wird die zuständige durchführende Behörde nicht bestellt. Wir haben in Österreich in allen Bereichen ganz eindeutig eine Scheidung zwischen der gesetzgebenden und der durchführenden Institution, lediglich in Fragen der Bestimmungen bezüglich der Rechte der völkischen Minderheit begnügt man sich mit formellen gesetzlichen Bestimmungen und überläßt die Realisierung praktisch den im § 5 des Art. 7 des Staatsvertrages verbotenen Organisationen.

Das neue Schuljahr steht unmittelbar vor der Tür. Der Kärntner Landtag hat zwar den Wortlaut des Bundesgesetzes vom 19. März 1959 wieder beschlossen. Weder der Bund noch das Land aber haben bezüglich der zuständigen Schulaufsicht auch nur einen Strich getan. Wollen denn diese Stellen wieder die Anarchie vom 1958 heraufbeschwören, um dann noch auf die Brust zu klopfen, wie mustergültig die Bestimmungen des Staatsvertrages eingehalten werden. Wir wollen gar nicht bezweifeln, daß dies dort der Fall ist, wo eine reale Großmacht darüberwacht — nämlich die Öllieferungen an Rußland, daß dies aber dort gar nicht stimmt, wo es sich um das Recht und um die Rechte der völkischen Minderheiten in Österreich handelt.

Gewiß ist das Gesetz vom 19. März 1959 ohne Mitarbeit der betroffenen Minderheit zustande gekommen und begreiflicher Weise konnte die Minderheit ihre Zustimmung zum Gesetz nicht geben trotz den Beteuerungen des Schulausschusses des Wiener

Parlamentes, daß in der Durchführung des Gesetzes den Wünschen der betroffenen Minderheit Rechnung getragen wird. Daß aber die zuständigen Stellen im Bund und Lande die im Staatsvertrag und im Bundesgesetz vom 19. März 1959 vorgesehene Abteilung der Schulaufsichtsbehörde nicht bestellen bzw. errichten, ist wohl der treffendste Beweis, daß der gute Wille fehlt. Die Anmeldung zum zweisprachigen Unterricht stehen unmittelbar bevor, die Behörde aber, die dies alles durchführen und überwachen soll, ist nicht vorhanden.

Will man auch hier wieder die Dinge ohne Mitarbeit der betroffenen Minderheit in Szene setzen? Wollen auch hier wiederum der Staat und das Land Kärnten die eindeutigen Bestimmungen des Staatsvertrages und auch des Bundesgesetzes vom 19. März 1959 verletzen? Ist dies der Fall, dann soll man doch den Mut aufbringen, dies auch vor aller Öffentlichkeit zu bekennen!

Politični teden

Po svetu . . .

Po velikem presenečenju — napeto zatišje

Presenečenje in razburjenje zaradi vesti o medsebojnih obiskih dveh najmočnejših mož na svetu, ameriškega državnega predsednika Eisenhowerja in sovjetskega ministrskega predsednika ter poglavarja boljševiške stranke Hruščeva, počasi poje. Nastopilo je zatišje, ki naj omogoči mirno pripravo na ta veliki dogodek. Pod videzom zunanjega miru pa je tu pa tam le čutiti krčevite napore na obeh straneh, da si zagotovita čim boljše izhodiščne pogoje.

De Gaulle bi rad zadel dve muhi na en mah — z atomsko bombo

Francoski državni predsednik De Gaulle se pripravlja na pot v Alžir, da ondi prisostvuje prvemu francoskemu atomskemu poskusu. Tehnične priprave so že skorajda končane in če gre vse v redu, se bo konec tega meseca nekje v Sahari dvignil v nebo prvi pošastni, višnjevi atomski goban francoske produkcije.

Zaradi tega poskusa je zavladalo veliko vznemirjenje pri sosednjih afriških državah, ki se boje škodljivih posledic. Zato so se minuli teden v Monroviiji, prestolnici črnske republike Liberije, zbrali predstavniki 9 afriških držav in sprejeli vrsto protestnih resolucij. Francoski poslanik v Monroviiji je zbrane črnske državnike skušal še zadnji trenutek pomiriti z izjavo, da bo pri francoskem poskusu uporabljena le »mala poskusna bomba«, ter da je sleherna nevarnost za ljudi, živalstvo in rastlinstvo izključena.

Politični opazovalci menijo, da ima francoski atomski poskus namen zadeti dve muhi na en mah: dokazati alžirskim upornikom, da je Francija kot posestnica atomske bombe zopet postala velesila prvega reda, po drugi strani pa upa De Gaulle svoj položaj proti Ameriki znatno izboljšati s tem, da bo mogel predsedniku Eisenhowerju, ko se bo na svoji poti v Moskvo dne 2. septembra ustavil v Parizu, sporočiti, da je francoski atomski poskus uspel.

Strokovnjaki so glede političnega pomena francoske atomske bombe precej skeptični. Po eni strani je atomska bomba proti gverilski vojni praktično brez vrednosti, po drugi strani pa Francija s svojimi omejenimi gospodarskimi silami nikdar ne bo mogla v atomskem oboroževanju dohiteti Amerike in Sovjetske zveze. Je nekako tako, kot če bi v času strelnega orožja kak kovač sam izdelal top in potem mislil, da glede oborožitve spada v isto vrsto kot države, ki izdelujejo v veletovarnah moderne topove na veliko. Toda kadar si je De Gaulle kaj zabil v glavo, ga noben argument ne odvrne od njegovega sklepa.

Kitajci zopet rovarijo

Vest o sestankih med ameriški in sovjetskimi vrhovnimi predstavniki očitno ni všeč evropskim zaveznikom USA (kot poročamo več na 1. strani), pa tudi v sovjetskem bloku ne vlada čisto veselje, čeprav je Hruščev izjavil, da on pred obiskom v Ameriki ne bo imel nobenih posvetov s predstavniki satelitskih držav, češ, da te itak povsem odobravajo sovjetsko politiko!

Nemiri, ki so izbruhnili v Laosu, samostojni državi, ki je nastala iz nekdanje francoske kolonije v Indokini, pa kažejo, da ni vse zlato kar se sveti. V Laosu so se namreč uprli nekateri vojaški oddelki in prešli h komunističnim upornikom v džungli. Ko je redna vojska laoske vlade hotela vzpostaviti red, je pri spopadih z uporniki ugotovila, da so ti opremljeni s kitajskim orožjem. Sedanja ureditev položaja v Indokini temelji na delitvi, ki je bila sklenjena na znani ženevski konferenci leta 1956. Takrat je bil Vietnam razdeljen v dva dela, v Severni Vietnam (Vietminh) pod komunistično vladavino in Južni (Vietnam) pod protikomunistično vladavino predsednika Diema, ki je katoličan. Kraljestvi Laos in Kambodža sta tudi ostali na tej strani »bambusove zaves«, kot imenujejo inaično »železne zaves« na Daljnem vzhodu.

Okrepljena kitajska podpora laoškim upornikom je dokaz, da komunistični oblastniki v Pekingju niso zadovoljni, ako se Sovjetska zveza brez njih pogaja z Zapadom. Z rovarjenjem v Laosu daje vedeti, da bo treba tudi z njimi računati.

Politika s pleniciami

Minuli teden je angleška kraljica sprejela na starodavnem gradu Balmoral, letnem sedežu kraljevske rodbine, ministrskega predsednika črnske države Ghane, ki je šele lani iz nekdanje britanske kolonije postala samostojna država. Je to prvič v zgodovini, da angleška kraljica na svojem družinskem gradu sprejme kakega črnskega politika. Kot ebenovina črnemu dr. Nkumrahu je kraljica med prvimi zaupala, da pričakuje otroka, že tretjega, da bo delal družbo prvorojenemu princu Karlu in princeski Ani. Zaradi tega je morala kraljica odpovedati svoje potovanje v Ghana, ki je bilo predvideno za mesec oktober. Nkumrah je po obisku pri kraljici izjavil, da se v Ghani prebivalstvo sicer zelo veseli vzroka odpovedi potovanja, pač pa upa, da bo kraljica kdaj pozneje obiskala to deželo, katere vladarica je še vedno. Londonska vlada vodi z Ghano zelo fino in oprezno politiko, kajti ghanski politiki se bavijo z mislijo, da okličejo republiko. Prav to je hotel kraljevski obisk preprečiti. Zato pa so sedaj v posebno slovesni obliki sprejeli Nkumraha na angleškem dvoru, kar bi naj veljalo kot začasno nadomestilo za kraljevski obisk v Ghani. Londonska vlada posveča tej 4-milijonski državi tudi zato posebno pozornost, kajti ona postaja nekaka zbirna točka afriških ljudstev, s katerimi hoče Anglija to potem, ko so ali še bodo pridobila politično samostojnost, ostati v dobrih političnih in tesnih gospodarskih stikih.

. . . in pri nas v Avstriji

Politika na počitnicah

Kot večina »boljših« mestnih dam, je tudi politika še vedno na dopustu. Ne vemo sicer, kje se koplje ali sonči, toda lahko bi rekli, da je bržkone kje na Koroškem, vsaj sklepajoč po bivaljših njenih služabnikih, to je ministrov (izraz minister prihaja iz latinske besede za služabnika, od tod ministrant). Tako je letošnji koroški velesejem postal pravcato shajališče ministrov na počitnicah. Otvoril ga je trgovinski minister dr. Bock, v prisotnosti podkanclerja dr. Pittermanna, notranjega ministra Afritscha in poljedelskega ministra dipl. ing. Hartmanna, kasneje pa si je ogledal razstavo še zunanji minister dr. Kreisky, manjkati pa seveda ni smel stari sejmski gost dr. Figl, sedanjí predsednik državnega zbora, ki je že pred 12 leti prvič prišel k otvoritvi, takrat kot zvezni kancler.

Kljub temu zatišju pa se na Dunaju nekaj kuha za kulisami. Izgleda, da industrijski krogi niso zadovoljni s sedanjim vladnim sporazumom in očitajo kanclerju Raabu ter generalnemu tajniku OeVP Maletu preveliko popustljivost proti zah-

tevam socialistov. Izgleda, da so organizirali svoje prijatelje v sami stranki, da nastopijo proti Raab-Maletovi politiki. Poleg tega so menda zagrozili z ustanovitvijo podpor stranki. Zadeva teh podpor je precej nejasna. Socialisti šušljajo o velikanskih vsotah iz blagajn industrijcev, OeVP pa seveda te govorice zanika in kaže s prstom na ogromne vsote s katerimi razpolaga strumno organizirana socialistična stranka ter z njo na en ali drug način povezane organizacije, ki od svojih članov z naravnost dacarsko odločnostjo pobirajo članarine.

Na intrigo industrijcev so prizadeti zelo ostro odgovorili prek dr. Maleta, ki je izjavil, da si vodstvo stranke, v čigar imenu govori, ne bo od nikogar pustilo predpisovati politične linije ali se vdalo pritisku. Poudaril je da mora

OeVP zastopati interese širokih množic,

kajti ona ni samo po imenu ljudska stranka. Vse to kaže, da se bo OeVP poskušala nasloniti na širše sloje kot sedaj, torej predvsem na delavce in nižje nameščence ter na ta način vzeti socialistom monopol edinega zagovornika teh slojev prebivalstva. Zato je tudi pričakovati, da bodo predstavniki teh slojev dobili večjo veljavo v samem strankinem vodstvu. Očividno je, da je osrednje vodstvo potegnulo neizogibne zaključke iz rezultatov zadnjih volitev in prišlo do spoznanja, da more nove glasove pridobiti le pri širokih množicah, zato je pa treba za njene interese tudi kaj narediti. To je zadnji vzrok nevolje industrijskih krogov.

Tudi imenovanje odločnega moža in strokovnjaka ing. Hartmanna za kmetijskega ministra kaže, da namerava OeVP energičneje nastopiti glede kmetijskega zakona, ki že leta in leta čaka na sprejem v parlamentu, z njim pa tudi kmetovalci po vsej Avstriji, ki morajo še naprej nositi bremena drugih slojev.

Plebiscitna podpora

Koroška deželna vlada je zaprosila osrednjo vladu na Dunaju za »Plebiscitno darilo« v znesku 25 milijonov šil. Ta denar bi naj bil namenjen za nekdanjo cono A ob 40-letnici plebiscita. Deželni glavar Wendenig je v utemeljitvi te prošnje dejal, da bi naj zaproseni denar služil pred vsem za gradnjo cest, šol vodovodov in drugih prepotrebni obkorektnih naprav na dvojezičnem ozemlju. Vsi ministri, ki so te dni bili na Koroškem, so obljubili, da se bodo zavzeli za to zadevo, le tisti, ki bi moral denar dati, to je finančni minister, se še ni izjavil. Kljub vsem dvomom bo osrednja vlada za 40 letnico plebiscita menda le dala nekaj denarja.

Želeti bi le bilo, da bi ta denar res šel za obkorektnostne naprave in ne pa za velikopotezne proslave te obletnice, za katere že sedaj na raznih krajih vneto pripravljajo programe.

Despotija in koeksistenca že pred 4000 leti

V Heidelbergu je bil pred kratkim 10. asirolški kongres. Asirolologija je veda, ki se bavi z zgodovino, postavami in kulturo, skratka družbeno ureditvijo starodavnih narodov, ki so pred 5000 in več leti živeli v Medrečju, ozemlju med rekama Eufratom in Tigrisom, ki splošno velja za zibelko človeškega rodu. Nekateri celo domnevajo, da je tam bil tudi svetopisemski raj, v katerem sta živela Adam in Eva ter tam storila prvi greh, ko sta jedla sprva sladki sad spoznanja, ki pa je pozneje postal bridek. Že nad 5000 let so ljudstva tistega časa imela svojo pisavo v obliki klinov, vtisnjenih v glino ali vdolbenih v kamen, zato ji pravimo klinopis. Toda šele pred 100 leti se je evropskim učenjakom posrečilo to pisavo razvozlati in od takrat je nastala nova veda, asirolologija, po imenu enega izmed ljudstev tistega časa. To pisavo tudi drugi narodi, med njimi tudi Egipčani.

Znanstveniki te vede se sestajajo na mednarodne kongrese, na katerih sporočajo svoja dognanja v obliki predavanj ter se skupno posvetujejo o raznih še nerešenih vprašanjih te vede. Na letošnjem kongresu v Heidelbergu, čigar organizacija je bila v rokah Nemcev in je bila zato tudi prav po nemško brezhibna, se je udeležilo 150 učenjakov, od katerih jih je bilo 50 iz tujih držav in sicer: iz Anglije, Francije, Nizozemske in Avstrije po 7, štirje iz Turčije, dva iz Združenih držav, po eden pa iz Čehoslovaške, Finske, Kanade, Švedske,

Švice in Jugoslavije. Spored zborovanja je bil zelo obširen in zanimiv.

Uvodni referat je imel nemški prof. H. Lenzen, ki je podal izsledke svojih izkopavanj v Urku. Tam so izkopali temelje palače kralja Sinkašida, ki je vladal pred blizu 4000 leti (okrog leta 1800 pr. Kr.). Našli so med drugim nek napis, v katerem se kralj hvali, da so za časa njegovega vladanja bile najvažnejše življenjske potrebe kot žito, volna, baker in olje, zelo poceni in navaja cene v srebru, da se lahko vsak o tem prepriča. Brez dvoma moder vladar, kot jih je danes malo!

Jugoslavijo je zastopal profesor pravne fakultete univerze v Ljubljani dr. Viktor Korošec, ki je obravnaval državnopravne in naddržavne odnose takratne dobe. Kot posnemamo iz njegovega poročila v ljubljanskih »Naših razgledih«, je ta mednarodno priznani učenjak na podlagi prebranih klinopisov prišel do naslednjih zaključkov:

»Ker so bile takratne države despotije, so bili meddržavni stiki nujno samo stiki med vladarji. Stike so vzdrževali poslanca, ki so prenašali darila, pozneje pa tudi uspešno posredovali za zblizanje med državami in za urejanje posameznih zadev. V el-amarnski dobi je bila v vzhodnem Sredozemlju v precejšnji meri uresničena koeksistenca štirih, petih velesil in nekaj srednjih držav, katerih vladarji so se medsebojno priznavali za neodvisne in vsaj formalno enakovredne.»

SLOVENC

doma in po svetu

Biserni jubilej č. m. Terezije Hanželič

Dne 15. avgusta obhaja v Rimu 60-letnico redovništva č. mati Terezija Hanželič, nekdanja dolgoletna vrhovna predstojnica Kongregacije šolskih sester.

Leta 1899 je v Mariboru, matični hiši reda šolskih sester, ki ga je bil ustanovil svetniški škof Slomšek, da služi Cerkvi in slovenskemu narodu, položila redovniške zaobljube. Postala je učiteljica, nato predstojnica Marijanišča v Ljubljani, več let je bila tudi prednica redovne hiše v Beogradu, nato pa je bila leta 1935 izvoljena za vrhovno redovno predstojnico. Pod njenim modrim vodstvom je ta zaslužni red doživel vsestranski razmah, obenem pa bil podvržen najtežjim preizkušnjam. Ona je tudi prenesla sedež reda v Rim, da tako še bolj poudari njegovo predanost Sv. stolici, obenem pa v Rimu, središču katoliškega sveta, častno zastopa slovensko ime.

Č. mater Terezijo pa poleg globoke, pristrčne vernosti odlikuje zlato srce, kajti kdor je med vojno in po vojni potrkal na gostoljubna vrata redovne hiše na Via dei Colli, je bil deležen kake pomoči. Zato ima č. m. Terezija danes po vsem svetu, koder je burja vojnega in povojnega časa razpršila naše ljudi, hvalačne dolžnike, ki ji iz srca želijo še mnogo let zdravja in božjega blagoslova!

Stiški opat - 80-letnik

V Stični na Dolenjskem je 5. avgusta slavil 80-letnico mil. g. opat dr. Avguštin Kostelec. Slavljenec je doma iz Bele Krajine. Kot dijak, gojenec ljubljanskega Alojzijevega, je pred 60 leti vstopil v pravkar obnovljeni 800-letni cistercijski samostan v Stični kot prvi Slovenec. Po dovršenem bogoslovju je deloval v dušnem pastirstvu po Dolenjskem in kmalu postal stiški župnik, nato pa prior v samostanu. Leta 1924 je bil izvoljen za stiškega opata, tretjega obnovljene opatiije in preko 50-tega od začetka slavne stiške cisterce. Kot opat je dr. Kostelec bil zelo delaven. Prenovil je stiško cerkev in ji pridobil častni naslov bazilike, v Ljubljani je kupil študijsko hišo z nazivom Slomškov zavod, popravljal je obširna samostanska poslopja in uvajal sodobne naprave, kot lastno elektrarno, valjni mlin, mlekarno, mesno industrijo, ribogojstvo, oljarno, pa ne samo za samostan, marveč tudi za bližnjo in daljno okolico, da bi s tem gospodarsko in socialno pomagal. Gospod opat dr. Kostelec je vedno bil socialno čuteč. Ko se je med prvo svetovno vojno goriški nadškof dr. Sedej s svojim centralnim semeniščem (profesorji in bogoslovci) moral umakniti izpod padajočih laških granat, je takratni stiški prior dr. Kostelec dosegel, da so nadškof in semenišče našli zatočišče v stškem samostanu. Po vojni je nudil zavetje nekaterim primorskim laikom, n. pr. nadučitelju Baliču, dalje bivšemu feldmaršalu Lavriču pl. Zaplaškemu, in njegovi gospe Dunajčanki, med zadnjo vojno pa je sprejel 33 od nacistov pregnanih koroških, gorenjskih in štajerskih duhovnikov. Med njimi je bil tudi pisatelj msgr. Ksaver Meško. Še danes imajo nekateri onemogli in bolehi duhovniki v Stični miren kotiček.

Gospod opat Avguštin je znan tudi kot slovenski kulturni mecen. Tako je nudil oskrbo in prostore mlademu akad. slikarju Slavku Pengovnu, ko je za Ameriko slikal na platno velike cerkvene slike, dve leti je bil stiški gost pisatelj Ivan Zorec, ki je za Mohorjevo družbo napisal znano večerniško povest »Beli menihi«.

Opat dr. Kostelec je zaveden Slovenec. Jugoslovanski škofje, zlasti zagrebški nadškof dr. Bauer, križevski vladika Njaradi, djakovski škof in drugi, so zelo radi zahajali v Stično. Škof dr. Jeglič je pa itak leto in pol bival v Stični in tam umrl. Gospod opat Avguštin je že kot profesor slovenščine na domači gimnaziji navduševal dijake za slovensko besedo in slovstvo. Zavod v Ljubljani je posvetil velikemu slovenskemu možu škofu Slomšku. Dalje je gospod opat dr. Kostelec ves čas skrbno spremljal in pospeševal delo za cerkveno zedinjenje Slovanov. Tako je stiška opatiija že leta 1934 prevzela vodstvo in urejevanje »Kraljestva božjega«, glasila apostolstva sv. Cirila in Metoda.

Pod 35-letnim vodstvom opata dr. Avguština je 800-letna stiška opatiija postala v slovenskem narodu ne samo pomemben umetniški spomenik, ker je gospod opat dal odkriti v križnem hodniku dragocene freske iz 13. stoletja, marveč tudi važen kulturni faktor. Stiška opatiija je namreč izdala celotni slovenski Rimski misal. Po uvodih v prevode Jurčičevega »Jurija Kozjaka« v latinščino in v 25 živih jezikov pa je Stična postala znana že širom sveta.

Ob svoji 80-letnici more jubilarnt gospod opat dr. Avguštin Kostelec zreti na veliko opravljeno delo, čeprav je zob časa marsikaj odkrnil. Njegov jubilej je tudi jubilej slovenskega naroda, nedvomno pa Dolenjske, s katero je Stična tesno povezana že skoraj 800 let.

Dr. T.

Medved in človek

V Severni Ameriki je še precej medvedov, zlasti črnih medvedov in baribalov. Še pred sedmimi leti so septembra v Minnesoti prihajali lačni v mesto, verjetno zato, ker zaradi suše niso mogli najti nobenih gob, gozdnih jagod in podobnega živeža. V začetku ni to nikogar motilo. Ko so pa začeli prihajati v tropih po 35 do 40 glav, se je začelo streljanje in od vseh strani so prihajali lovci. Lovsko društvo je zaman protestiralo. Končno so daleč izven mesta zgradili posebno krmilnico, ki je privabljal medvede in omogočala stalno nadziranje. Kljub temu so v treh mesecih postrelili okoli 500 medvedov.

V nekem drugem kraju v Ameriki so pred neko krmarsko farmo postrelili 62 medvedov raznih velikosti. Ker so živali, ki so jih redili zaradi krzna, krmili z ribami in konjskim mesom, so medvedje oblegali farmo dan in noč. Najprej je bil na straži oborožen paznik, končno so pa prešli na splošno ofenzivo proti medvedom. V severnovzhodnih Združenih državah in Kanadi medved ni zaščiten, pač pa v Narodnih parkih, kjer postane tako krotek, da je človeku iz roke.

Medvede imamo tudi v Evropi in ne samo v Rusiji ter pri nas. V alpski skupini Brente in Presanelle, v dolinah okoli Ortlerja in Adamella živi v divjini 80 do 100 medvedov. Od leta 1855 do 1933 so na tem področju postrelili 190 medvedov, pri čemer niso vračunani tisti, ki so jih skrivaj pobili divji lovci ali preveč zaskrbljeni pastirji. Danes so medvedje seveda popolnoma zaščiteni. Na severnem Tirolskem so jih v prejšnjem stoletju do kraja iztrebili, zadnjega so ubili leta 1864, v Švici pa zadnjega leta 1904.

Na francoski strani Pirenejev so jih pred šestimi leti zaščitili 40, v Španiji pa živi v pragozdu Sierra de Grados nedaleč od Madrida in v Asturiji 35 do 45 medvedjih družin z okoli 140 glavami. V naši bližini je še precej zaščitenih medvedov v kočevskih gozdovih, ki prodrejo včasih do Snežnika in Javornika. Včasih pa pridejo poleti tudi preko Karavank na Koroško. Pred leti je eden prišel celo do Vrbskega jezera, menda tudi on na letovišče.

Precej medvedov živi tudi v znanem poljskem pragozdu Bialowieci jugovzhodno od Bialystoka. Tu so lovci spet naselili medveda pred 20 leti. Pokazalo se je pa, da ni tako lahko ponovno naseliti divje živali v krajih, kjer jih je človekova lovska strast iztrebila. Bialystoška gozdna uprava je dobila iz Poznanja in raznih ruskih živalskih vrtov mlade medvede in jih spustila v gozd. Medvedje pa so bili iz živalskega vrta navajeni na ljudi in so vedno spet prihajali v bližino človeških naselbin, kjer so jih nekaj pobili

kmetje, druge pa so morali ukročene spet poslati nazaj v živalske vrtove.

Zato so gozdarji napravili kasneje drugače. Pustili so brejo medvedko v železni kletki v najbolj gostem gozdu. Rešetke pri kletki so bile tako daleč narazen, da so štirje mladiči, ki so se kmalu izlegli, lahko hodili iz kletke ven in spet nazaj k materi. Ker se kletki ni smel nihče približati razen tistega, ki je krmil medvedko, mladi medvedje ljudi skoraj niso poznali in so tako popolnoma podivjali ter končno sploh niso več prišli nazaj k medvedki.

Medvedje v živalskih vrtovih pa pogosto nikakor niso tako krotke in nedolžne živali, kot čitamo v raznih pravljicah. Nevarni so vsaj tako kot levi in tigri. Večkrat se je zgodilo, da je roko, s katero ga je hotel človek skozi rešetko pogladiti, medved kar razmrcvaril.

Zato si lahko predstavljamo strah cirkuskega ravnatelja Kludskega, ko so mu v Olomucu pobegnili vsi medvedje njegove dresirane skupine. Sedel je zadovoljno pri večerji v svojem stanovanjskem vozu, ko so se odprla vrata in sta primahala noter dva njegovih rjavih kosmatincev. Oba medveda je Kludsky, ki se vsak dan z njima nastopal, hitro ukrotil. Groza pa ga je obšla, ko je pritekel nekdo in ves zasopel klical: »Drugi medvedje so v hotelu »Krona« na trgu požrli obe kuharici.«

No, tako hudo sicer ni bilo. Vendar je bila kuhinja popolnoma razdejana. Ko je prihitel Kludsky tja, sta oba medveda, Maks in Moric razsajala že v kleti. Odpirala sta šampanjske steklenice drugo za drugo in pila šampanjec. To se sliši morda neverjetno, je pa zelo preprosto in razumljivo. Medvedov ni težko navaditi, da pijejo iz steklenice. Skoraj vsak medvedji krotilec da je medvedom sladkorno vodo in gledalci uživajo, ko se velike živali postavijo pokonci, držijo steklenice med sprednjimi šapami in stoje izpijejo, kar je v nji. Ker sta to Maks in Moric delala vsak večer pri predstavi, sta pač znala dobro ravnati s steklenicami. Nič jima ni bilo težko pretrgati žico na zamaških in odčepiti buteljko prav tako strokovnjaško kot kak natak, namreč da zamašek ob znanem puku odleti v strop.

Bila sta že precej pijana, ko je prišel njun gospodar. Napravila sta isto, kar sta bila navajena napraviti v cirkusu po izpiti sladkorni vodi. Takoj sta se ulegla kot pijanca na hrbet in Kludsky je prijel z vsako roko enega in ju odpeljal nazaj v cirkus.

Medvedje pa nikakor niso krvoločni. Na polotoku Kamčatki, kjer jih živi mnogo, se tedne in tedne, ko še sneg pokriva zemljo, hranijo s cvetočimi vrbovimi mačicami. Čim se pa začnejo po rekah drstiti lososi, brodijo po vodi in lovijo ribe z zobmi in šapami. Pogosto je lahko videti medveda, kako sedi potuhnjeno mirno v vodi, iz katere moli le glavo. Ob času velikega lova so tako razvajeni, da pojedjo od ribe le glavo in drob.

Človek kar ne bi verjel, kako hiter zna biti medved. V Bernu v medvedji jami večkrat lahko vidimo, kako medved ujame vrabca ali odreže umik podgani. Res je pa nekoč podgana pri tem medveda ugrižnila v gobec, da jo je hitro spet izpustil. Tudi mačka, ki je padla med medvede, in krava, ki je zašla mednje, sta se jih lahko ubranili. Ljudi, ki so padli v jamo, so pa medvedje skoraj vedno usmrtili.

Medved je bil nekoč pri nas zelo znana žival. O godrnjavem medvedu pripovedujejo mnoge naše pripovedke in pravljice. Kaj bi se pa zgodilo, če bi se po naših gozdovih spet pojavil medved? Ali bi se potem bali iti skozi gozd?

V resnici bi pa pot po gozdu zaradi tega ne bila prav nič manj varna kot sedaj. V naravi živeči medvedje bežijo pred človekom prav tako kot vsaka divja žival. Tudi škodo, ki jo napravijo živini na paši, ljudje navadno pretiravajo. Saj živijo medvedje pretežno od rastlinske hrane. Na švedskem, kjer ščiti medvede državna oblast, je država povrnila v dveh letih škodo za 102 domači živali, ki so jih usmrtili medvedje. V krajih, kjer izplačujejo tako odškodnino, kmetje kaj radi naprtijo medvedom vse izgubljene ovce ali prašiče.

Ugrabljanje nevest še v navadi

Na otoku Cipru, ki je znan po zgodovinskih ostankih, čudovitih vinih in mednarodnih zapletih, še vedno velja običaj, ki je v ostalem svetu izumrl: Ugrabljanje neveste.

Ciprsko dekle se sme družiti z dečki samo do konca sedmega leta, potem pa vse do slovesne zaroke ne sme spregovoriti z neoznanimi moškimi niti besede.

Na svatbah in drugih veselicah, kjer se shaja mladi svet, sme dekle plesati in govoriti samo s prijateljicami in edina govorica, ki ji je dovoljena do moških, je beseda oči.

Če njeni pogledi vzpodbude tega ali onega fanta, pošlje navadno ta k dekletovemu očetu izkušenega snubača.

Ako očeta niti s ponovnimi snubitvami ni mogoče omajati, da bi dal mladima dovoljenje za poroko, stopi snubač naravnost k dekletu in mu pošepeta, kje bo našla njegovo pisemce. Odločitev je zdaj v dekletovih rokah. Če pismo vzame, je s tem skoraj privolilo, da jo bo fant ugrabil.

To za dekle kajpa ni lahek korak, kajti z njim se za vselej odpove bali in doti, ker ji oče ni dolžan v tem primeru dati ničesar.

Razen tega prinaša to po navadi tudi dolg spor z dekletovo družino in žalostno svatbo.

SALJIVI SODNIK

Vrhovni sodnik Velike Britanije, lord Goddard, je bil pred kratkim vpokojen. Njegova zdrava pamet, poznavanje človeških slabosti in šaljivost so pripomogle, da kroži o njem polno anekdot.

Nekoč je Goddard predsedoval poroti, ki je proti pričakovanju oprostila nekega tatu prašičev. Lord je moral razglasiti sodbo. Jezno je vihtel zvonec, nato pa dejal z gromkim glasom:

»Obtoženec, sodišče vas je oprostilo! Vendar vam dam dober nasvet: nikar ne kradite prašičev še enkrat!«

S KAVNO ŽLIČKO SI JE POMAGAL IZ JEČE

Kavna žlička ni ravno nujna življenjska potreba, v zaporih je pa, kot se zdi, lahko največjega pomena. To je dokazal neki kaznjenec v jetnišnici pri Turinu. Paznik je pozabil zaloputniti vratca na okencu celice, skozi katero so dajali jetniku hrano. Kaznjenec je hitro izkoristil priložnost in skozi okno pobral kavno žličko. Žlička se je prilegala v zapah, ki je čez nekaj časa odnehal. Ker so bili v jetnišnici ravno slikarji, se je zapornik takoj pomešal med nje in tako zapustil negostoljubno hišo.

vesti brezbožne ali vsaj versko brezbrizne množice zopet nazaj k veri. On se je navzel v Rimu, v mladi kongregaciji sv. Alfonza Ligvorija, požrtvovalnega misijonskega duha in prišel l. 1808. na Dunaj ter postal hitro pravo pribežališče vseh, ki so hrepeneli po globljem in toplejšem verstvu, nego jim ga je moglo nuditi jožefinsko uradno verstvo. Jasno je, da je moral postati tak pristni ljudski apostol hitro sumljiv cesarjevi policiji in le za las je manjkalo, da ni bil izgnan. Poleg širokih ljudskih množic so se ga namreč oklenili zlasti izobraženci, ki so začeli iz spredaj razloženih razlogov težiti k toplim lepotam romantike, a katerim je mogel šele skromni, preprosti in iskreno pobožni Dvořak nuditi zanesljivo notranje oporišče s častljivimi izročili vesoljne katoliške Cerkve, dokončno premagati v njih racionalistične ostaline z mističnim doživljanjem Boga ter vlivati vanje zavest verske zanesljivosti. On ni pridigoval samozatajevanja kakor janzenisti, temveč je označeval dobroteljsko in veselo pobožnost ter je v svoje cerkvene prireditve vpletal celó dobrodušno šegavost (l. 1909. je bil on proglašen za svetnika). Imel je velikanški vpliv na široke ljudske množice, a k njemu so se zatekali tudi razočarani prosvetljenci in najrazboritejši del mladine. Kakor je proti koncu XVIII. stol. prestopalo iz racionalističnih in prosvetlenskih razlogov nešteto katoliških izobražencev k protestantizmu, tako so sedaj v začetku XIX. stol. iz obratnih razlogov prestopale cele trume protestantov v katolicizem in premnogi vodilni duhovni protestantske Nemčije so se zatekali v katoliško Avstrijo. Nazorno je označil preobrazbe teh moč nekdanji razuzdani gizdalin F. v. Gentz, ki je l. 1804. pisal nazaj domov v Berlin: »Izza kakih šestih let me je privedlo k različnim, meni samemu nepričakovanim zaključkom moje neprestano premišljevanje o vzrokih in poteku velikih zmešnjav naših dni...« (Dalje prihodnjič)

FRAN ERJAVEC:

250

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

Čeprav se je ta policijski sistem smatral za pravega čuvarja katoličanstva, je pa vendarle dotedanji jožefinizem še poslabšal, oziroma mu odvzel vso njegovo duhovno vsebino in skušal deloma celo s sodelovanjem višje duhovščine vpreči tudi Cerkev popolnoma v svoj policijski sistem. Za cesarja Franca II. so pomenjale francosko revolucijo in njene ideje najnevarnejšo pošast, zato je skušal okrepiti svojo policijo še z avtoriteto Cerkve. V ta namen je ugodil raznim upravičenim pritožbam cerkvenih krogov, zlasti v tem, da naj bi cerkvenih zadev v državni upravi ne oskrbovali posvetnjaki. Cesar je res pri državnem svetu in pri vseh gubernijah nastavljal za naučne in za bogočastne referente duhovnike, toda same stroge jožefince, ki so se zvesto ravnali po predpisu, da se mora vsak duhovnik čutiti »v cerkvi za uradnika« (tak predpis je izdal cesar dne 3. III. 1792., torej že tretji dan po nastopu svoje vlade), a nove škofo je imenoval potem skoro izključno le iz vrst teh uradnikov, za katere je bil odločilnejši ukaz vlade nego Rima. Vlada cesarja Franca II. je resda ustrezala mnogim željam cerkvenih krogov, vendar je veljala Cerkev zanjo ravno tako le za del državne uprave kakor policija ali sodišča in se zato seveda tudi navzlic »pobožnosti« tega režima njegovi odnosi z Rimom niso prav nič izboljšali. Preznačilno za značaj tega režima je bilo dejstvo, da je bil cesarjev spovednik in nekaj zaupnik v cerkvenih zadevah dvorni župnik J. Frint, hud nasprotnik jezuitov in njegov učbenik verstva, ki je bil predpisan v šolah, je Sveta stolica uvrstila med prepovedane knjige.

Da v takem ozračju duševno žvljenje ni moglo uspe-

vati, je samo ob sebi umevno. Očividno je pa ravno to ozračje najbolj ustrezalo plehkemu in neplodnemu značaju avstrijskih Nemcev, kajti noben drug nemški rod se ni tako brez vsakega odpora in hitro prilagodil temu policijskemu ozračju kot ravno avstrijski Nemci.

Seveda pa vsi ti činitelji nikakor niso mogli preprečiti, da ne bi novi, spredaj označeni duh časa našel svoj odmev tudi v Avstriji, vendar mu je vtisnil ta sistem čisto svojstvene oblike. Prosvetljenstvo je za časa Jožefa II. med duševno plitkimi avstrijskimi Nemci sprostilo zlasti protistaško psovaneje katoliške (rimske) pravovernosti in se je izražalo v pravi poudarjeni sramotilnih brošur in pamfletov vseh vrst. Tudi menihi so odlagali svoje redovniške halje, ljubimkovali z razumarskim protestantizmom in pridno sodelovali pri zasramovanju vsega, kar je bilo še prejšnjim rodovom sveto in vzvišeno. Vpravi tipičen primer takega cinika je bil tudi na Koroškem dobro znani Blumauer (gl. II. del, str. 792, 801).

V to miselno površnost avstrijskih Nemcev so pa že za vlade Leopolda II. naenkrat planili glasovi o grozovitosti francoske revolucije. Čeprav je bila tedanja duhovna Avstrija še do prvih let XIX. vzgojena čisto prosvetlensko, so pa začeli v revoluciji že zgodaj gledati nekako soznačnico krvoločnih morij in ropanj, se — prestrašili in se začeli vnovič obračati k verstvu kot edini rešilni bilki iz dotedanje površne brezbriznosti. Take notranje utehe in hrepenenja po verski notranji iskrenosti jim pa seveda ni bilo zmožno utešiti uradno jožefinsko verstvo, še manj mrko janzenistično, temveč le življenjsko bodro verstvo preprostih pripovednikov iz vrst beraških redov (franciškanov in kapucinov). Tudi pri protiverskem ali vsaj versko brezbriznem izobraženstvu je stopilo sedaj na prvo mesto zopet verstvo.

Pravi nositelj tega novega duha je postal že zgodaj sin južnomoravskega peka Klemen Marija Dvořak (Hofbauer), ki si je bil postavil za svoj življenjski cilj pri-

O pokladanju zelenih listov repe in pese

(Nekaj misli o načinu pridobivanja poljske krme, ki je škodljiv)

Posebno mali, a tudi srednji kmetijski obrati imajo še navado, da že poleti potrgajo repi zelene liste in jih pokladajo živini. Drugi, napredni, obrati pa so ta način pridobivanja krme že opustili, ker se jim zdi škoda večja kot pa koristi. Kdo ima glede tega prav?

Zagovorniki pokladanja zelenih listov repe v glavnem pravičnem, manj goveji živini, pravijo, da so zeleni listi repe dobrodošla krma ravno v času gotove pomanjkljivosti krme v poletnem času. Kellner pravi, da vsebuje 100 kg listov repe v svoji suhi substanci 12,5 prebavljivih surovih proteinov in 61 kg škroba.

Oni, ki ne pokladajo zelenih listov repe prašičem in govedu, utemeljujejo to takole:

Za svojo rast in za svojo donosnost si rastline ne jemljejo potrebnih hranilnih snovi le iz zemlje s pomočjo korenin, temveč srkajo druge hranilne snovi s svojimi listi iz zraka. Pri tem vdira zrak v liste, kjer se pod vplivom svetlobe v klorofilnih zrnih tvori iz ogljikove kisline zraka sladkor in škrob, ki drsita preko listnih pecljev iz listov v plod repe in se tam kopičita. Jasno je, da prezgodnje odstranjevanje zelenih listov zmanjšuje vsebino in donos repe oziroma pese. Nam pa gre pri letini repe in pese zato, da dobimo lepo repo oziroma peso, ne pa liste. Drži, da so listi dobrodošel dodatek h krmi, toda odstranjevanje in pokladati smemo zunanje liste šele tik pred končanjem rasti. To pa je opaziti na listih, ki pričnajo rumeneti.

Je pa še en vzrok, zakaj ne smemo prezgodaj odvzeti zelenih listov repi in pesi.

Stalno si prizadevamo zasenčiti zemljo na njivi z rastlinsko odejo. Če pa odvzamemo rastlinam liste, je zemlja izpostavljena sončnim žarkom. Postane skorjasta

in izsušena. A prav repa in pesa potrebuje veliko vlage. Ako zemlja med rastlinami ni zaštrita z listjem, se razvija in bohoti med njimi tudi plevel in tako ni čudno, če je potem pridelek slab.

Če bi hotel kdo trditi, da seje peso in repo le zato, da ima od njiju zeleno listje v poletnem času, mu je treba povedati, da je še veliko drugih rastlin za krmo, ki na isti površini vržejo večji donos hranilnih snovi. Pri tem pa je treba pomisliti tudi na obilico dela, ki ga imamo s trganjem listov. To delo je mogoče opraviti le z rokami,

Umno gospodarjenje s travniki

Tudi letos se ne moremo pritoževati nad rastjo krmnih rastlin, kajti padavine so ugodno porazdeljene. Pogosti dež pa sili kmeta, ki umno gospodari, da ne glede na to, kakšno je vreme, ob pravem času kosi in ohranja dobro kakovost krme s sušenjem na ostrvih, žičnih sušilih in podobnih pripravah. Sušenje na tleh v takih časih namreč lahko privede do velikih izgub.

Pa še nekaj je letos zelo važno. Letošnje ugodne vremenske prilike namreč omogočajo gnojilom, da pridejo do popolnega učinka. In to priložnost je treba izkoristiti. Treba je gnojiti z umetnimi gnojili, ki predstavljajo najbolj rentabilno proizvodno sredstvo kmetovalca. Gnojiti je treba takoj po prvi košnji.

Mišljena so predvsem gnojila, ki hitro učinkujejo s svojim dušikom ter na ta način pospešujejo rast in popolno razraščanje brazgotin. Najprej uporabljamo za tako gnojenje seveda najcenejše kmetovo gnojilo: gnojnico. Ta vsebuje dušik

dočim lahko pri drugih krmnih rastlinah opravimo vse bolj racionalno celo mehanično.

Vsi ti vzroki kažejo, da smemo šteti pokladanje zelenih listov repe in pese v poletnem času med zastarele načine krmljenja, ki ne spadajo več v današnje gospodarjenje tako iz rastlinsko-vzgojnih kot tudi delovno-tehničnih razlogov.

ŠKROPITE PROTI KROMPIRJEVI PLESNI!

Vlažno in toplo vreme zadnjih tednov je sila ugodno vplivalo na razvoj in razširjanje krompirjeve plesni. Takoj je treba izvesti škropljenje z bakrenimi preparati ali primernimi sintetičnimi fungizidi.

in kalij, ki ju zemlja hitro vpija. Seveda mora biti zemlja vlažna takrat, ko zalivamo z gnojnico, ker sicer ožge brazgotine. Po možnosti bomo gnojili z gnojnico le v oblačnem ali deževnem vremenu, kajti v sončni pripeki pride do velikih izgub dušika. Če bo ostalo vreme še naprej tako, kot je bilo zadnje tedne, res ne bo težko najti primerne dneva za gnojenje z gnojnico.

Verjetno pa bo gnojnice le premalo, da bi mogli z njo pognojiti bližnje in daljne travnike. Na preostale parcele bomo zato trosili umetno gnojilo in sicer 150 kg na hektar. Vzeli bomo Nitromoncal. Z umetnim gnojilom pa bomo morali seveda postopati drugače kot z gnojnico. Nitromoncala ne smemo posipati po vlažnih rastlinah, ker sicer ožge liste. Nitromoncal posipamo zato po travnikih le pred dežjem, ki spere umetno gnojilo hitro z rastlin in ga zemlja nato vsrka, ne da bi mogel prej škodovati listom.

van čopič pa očistimo v bencinu ali terpeninu.

5. Oljnato barvo na okenskem steklu namažemo s salmijakom in zdrgnemo z nožem.

6. Plesnive stene za omarami umijemo z razgretim kisom.

7. Zanimarjene pomivalnike, školjke zdrgnemo s petrolejem in soljo.

8. Apno na ladijskem podu odstranimo najprej s suho krtačo. Pod poribamo nato s peskom in milom.

9. Linolej najprej pomijemo z mrzlo milnico, nato zbršemo s krpo, namočeno v mešanico enakih delov vode in mleka; ko se posuši, namažemo s parketnim loščilom.

10. Posode, kjer so imeli oljnate barve, pomijemo s toplo vodo in žaganjem ali pa drobno zrezanim časopisnim papirjem.

Nadevane buče: Srednje velikim bučam odrežite pokrovčke na obeh straneh in jih z žlico izdolbite. Prepražite na 10 dkg se-sekljane slanice košček čebule, nekaj vršičkov zelene, 25 dkg svežega svinjskega mesa in odstavite, ko je že nekoliko osušeno. Vmešajte nato eno jajce, sol, poper, sesekljano sardelo in 1/2 kg kuhanega krompirja. Premešajte in če je presuho, poskropite z vodo, nato pa nadevajte pripravljene buče. Odrezane pokrovčke pritrdite z zobotrepci, nato pa zložite buče v masno pekačo in pecite eno uro. Med pečenjem polivajte kot pečenko. Preden servirate, odstranite pokrovčke, prepražite na masti žlico moke, dodajte paradižnikov sok in zalijte. Ko prevre, polijte čez bučno pečenko.

Šoferski kotiček

Gotovo vsi želite, da so naše ceste vedno v dobrem stanju. Tudi v vaših močeh je, da pri tem pomagate. Če ste sedaj na poti s svojim avtomobilom ali motornim kolesom, gotovo tu in tam opazite na cestah skupine delavcev, ki popravljajo z asfaltom poškodovane dele cestišča. Vi boste storili svoje, če boste po novi asfaltni prevleki vozili počasi, da posuti pesek ne bo frčal vstran. Torej pomagajte, ker s tem pomagate sebi!

Prometna določila v Jugoslaviji

Splošno: Vozi desno, prehitvaj levo.

Svarila. Na križiščih je treba trobiti in sicer: če peljete naravnost 1 x, če zavijete na desno 2 x, če zavijete na levo pa 3 x. Pri obračanju je treba dati 2 x po tri signale. V mestih se daje ponoči od 22. do 5 ure znake z žarometi.

Dopustne hitrosti: Zdaj veljavna uredba odreja, da sme znašati največja hitrost potniških avtomobilov in motornih koles na prosti cesti izven naseljenih krajev do 80 km na uro, skozi naseljene kraje pa do 50 km na uro. Na avtocesti Beograd - Zagreb 100 km na uro. Največja hitrost avtobusov in tovornih avtomobilov sme doseči na prosti cesti izven naseljenih krajev 70 km na uro, skozi naseljene kraje pa do 40 km na uro. Hitrost je treba v vsakem oziru prilagoditi okoliščinam.

Zelo koščljivo na križiščih je prednostno vprašanje. Prednost uživa vedno vozilo, ki vozi po cesti, ki je z ustreznim prometnim znakom označena kot glavna. »Desno pravilo« velja samo na križiščih enakovrednih cest. Seveda mora vozač vedeti in se tudi zavedati kakšne vrste je cesta, po kateri vozi. Če tega ne ve, se mora iz previdnosti ravnati tako, kakor da prednosti nima. Razen tega »desno pravilo« tudi na križiščih enakovrednih cest ne velja nasploh, ker imajo pred ostalimi prednost motorna in tirnična vozila.

Vedno in povsod imajo prednost tudi vozila za nujno zdravniško pomoč, gasilska vozila in vozila policije. Tem je dovoljena tudi večja hitrost.

Tramvaj se ne sme prehitovati, kadar stoji. Sicer pa je prehitevanje tramvaja dopustno samo na njegovi desni strani, če je prostor med tramvajem in desnim robom cestišča dovolj širok. Če ni prostora, smeš prehiteti tudi po levi strani.

V SKRAJNEM SLUČAJU POMAGA BATERIJA

Če se vam bo kdaj zgodilo, da bo motor iz neznanega vzroka obstal na kakšnem posebnem neprikladnem mestu, n. pr. na sredi križišča, na tračnicah, in bodo drugi okrog začeli nervozno trobiti (kar je zelo netovarilsko), ni treba izgubiti živcev. Vključite mirno prvo brzino (Gang) in pritisnite oz. potegnite za starter. Če je baterija močna, bo vsakokrat napravil kratek skok naprej. Izgledalo bo sicer komično, ampak v skrajnem slučaju je to edina možnost priti z mesta. Če pa imate koga v vozu, to seveda ni potrebno, kajti tedaj je njegova dolžnost, da izstopi in potisne avtomobil naprej.

Paradižniki, paradižniki

Paradižnikova juha: Očistite 4 zelene paprike in jih zrežite na rezance. V 5 dkg masla prepražite pol čebule, dodajte pripravljeno papriko in 6 olupljenih paradižnikov, posolite in dušite do mehkega. Nato zalijte s pol litra vode, dodajte dva kuhana in pretlačena krompirja in pol litra mleka. Še drobnjak — in juha je gotova.

Polnjeni paradižniki: 30 dkg očiščenih gob, malo zelenega peteršilja in čebulo sesekljajte, posolite, popoprajte in dušite na olju ali masti. Medtem izdolbite osem do deset paradižnikov in napolnite s pripravljeno dušeno maso. Polnjene paradižnike naložite na masno pekačo in pecite 10 minut. Preden servirate, potresite še z naribanim sirom.

Oblečeni paradižniki: Olupljene paradižnike posolite in pomočite v gosto tekočo testo, ki ga naredite s snegom in dotatkom zelenega peteršilja in drobnjaka.

Vlaganje paradižnikov: Zrele, trde paradižnike operemo in obrišemo, nato pa zložimo v široke kozarce. Posebej prekuhamo vodo, ki ji dodamo na liter 10 dkg soli. Ohlajeno solnico polijemo na paradižnike in zavežemo.

Vlaganje polovičnih paradižnikov: Zrele, drobne paradižnike razpolovimo in jih zlagamo v kozarec tako, da leži polovica na polovici. Razpolovljenih paradižnikov spravimo več v kozarce kot celih. V sopari kuhamo pol ure pri 80 stopinjah Celzija in to brez vode, ker se je dovolj izločilo iz paradižnikov.

Paradižnikova mezga: Dozorele paradižnike zrežemo na kosce in stresemo v posodo ter med stalnim mešanjem kuhamo. Nato dušene paradižnike stresemo na mokro krpo, ki jo pritrdimo na noge obrnjenega stola. Dovolj gosto mezgo napolnimo še vrelo v vroče steklenice in to do roba. Zamaške, s katerimi zapremo steklenice, dobro prekuhamo. Dobro pa je, če uporabimo še gumaste kapice. Samo z zamaški zaprte steklenice zalijemo še s parafinom in to šele, ko se te ohladi.

Paradižnikov cocktail: Vzamemo: pol kilograma paradižnikov, sol, papriko, sladkor, stepeno smetano. Paradižnike zrežemo in pretlačimo. Dobljeno tekočino solimo, sladkamo in ji primešamo rdečo papriko v prahu. Pripravljeno pijačo postavimo na hladno. Ko pijačo serviramo, dodamo še žličico nesladkane smetane.

NEKAJ NASVETOV:

Pri nas belimo kuhinjo

1. Če pade apno v oko, ga speremo s sladko vodo.
2. Madeže od firneža najlepše očistimo z acetonom.
3. Nov čopič za pleskanje moramo pred uporabo prevezati čim nižje s tanko vrvico. Na ta način skrajšamo ščetine in čopič je odpornejši.
4. Trd čopič omehčamo z milom; pobar-

**TOVORNI AVTOMOBILI VLAČILCI
AVTOBUSI MOTORJI**

Specialna vozila in vozila s pogonom na vsa kolesa, tankerji, tovornjaki z uglobljenim nakladalnim prostorom

Motorji za montažo: na ladjah, za proizvodnjo električne energije ter za industrijske naprave

Zastopstvo za Koroško in Vzhodno
Tirolsko

ING. F. C. GRADISCHNIG

Na Koroškem velesejmu, odprto razstavišče, blok C

Villach, Klagenfurter Straße 70
Telephon 62-16

MÖBELHAUS

STADLER

KLAGENFURT

THEATERGASSE 4 — TEL. 50-24, 52-62

The Heim

schön u. modern

■ RIESEN-AUSWAHL — ÜBER 100 AUSSTATTUNGEN

■ DIE BESTEN UND BILLIGSTEN MÖBEL ÖSTERREICHS

■ BEQUEME TEILZAHLUNG OHNE ZINSEN

■ ZUSTELLUNG FREI HAUS IN GANZ KÄRNTEN MIT EIGENEN MÖBELAUTOS

Moderne Einbau-küchen

Schlaf zimmer

Sitz- und Liege-ecken

Wohn-zimmer-schränke

Fauteuils und Klein-möbel

In vielen auserwählten Modellen

Polstermöbel und Klugarnituren

Moderne Raumgestaltung und Planung der Wohnung durch eigenen Architekten

BESUCHEN SIE UNS UNBEDINGT AUF DER

KÄRNTNER MESSE

6. bis 16. August 1959

WIR ZEIGEN IHNEN IN UNSEREM REPRÄSENTATIVEN, 300 m² GROSSEN

eigenen Messepavillon

EINE EINDRUCKSVOLLE SCHAU MODERNER RAUMKUNST

MÖBELHAUS

STADLER

KLAGENFURT

Franc Leder-Lesičjak

Pred 50 leti je utihnil ljudski pevec

Jaz že svojo glavo nosim,
grem po svet okoli,
vse sorte pesmi trosim,
ne zmanjka jih nikoli.

Ko so pred 50 leti polagali na pokopališču globaške farne cerkve k zadnjemu počitku zemeljske ostanke 76-letnega bajtarja Franca Lederja-Lesičjaka, pač ni nihče slutil, da bo spomin na rajnega preživel vse na tem pokopališču počivajoče rojake. Medtem sta divjali dve strašni vojni vihri, bili smo priče burnih dogodkov, prestali mnogo trpljenja in bili deležni tudi lepega veselja. Toda vse to ne v pozabo — spomin na Lesičjaka pa živi kot neumrljiv med nami in bo živel, dokler bodo na tem lepem koščku zemlje peli ljudje njegove pesmi; pesmi, ki so privrele iz priproste ljudske duše in našle in še najdejo trajen odmev v naših srcih.

Iz Lesičjakovega življenja vemo, da je nekaj časa kopal premog v Libužah in služil celih 12 let cesarja Franca Jožefa kot vojak; da je bil dvakrat oženjen, da je na sejmihi prodajal žganje, ki ga je kuhala iz črnice, beza in drugih jagod, da je sovaščanom strigel lase in jih bril, predvsem pa, da je koval pri svojih vsakdanjih opravkih neprestano verze in pesmi, katerim je zlagal tudi »viže« in jih ob spremljavi citer prepeval ljudem v razvedrilo in v zabavo. Takrat o radiu še ni bilo ne duha ne sluha, tudi motorjev in avtomobilov na naših vaseh še niso poznali. Od jutra do večera so si služili ljudje v potu svojega obraza kruh. Lahko si mislimo, kako je prislunilo staro in mlado z radostnim srcem Lesičjaku, ko se je pojavil nenadoma zdaj na tej, zdaj na drugi

vasi po naših dolinah s citrami in pesmijo, ki je še nikdar niso slišali.

Ker Lesičjak svojih pesmi ni zapisoval, so se ohranile samo nekatere, ki so si jih zapomnili drugi in jih pozneje zapisali. Kar sredi dela, na primer pri sekanju drv, je začel Lesičjak peti novo pesem; danes ne moremo več ugotoviti, ali jo je nosil že dalj časa v sebi ali pa mu je privrela kar nenadoma iz duše. V svojih pesmih je opeval Lesičjak veselo in žalostne dogodke iz človeškega življenja; v njih nas je opominjal k zmernosti in nas svaril, bičal splošne ljudske napake in razvade, včasih pa se je tako veselo zasmel, da je prisilil k smehu še svoje poslušalce. Njegove pesmi so često zadele v živo. Radi pesmi o Parovem Gustelnu, ki je zaman snubil Somrakovo Nanco, se je moral Lesičjak zagovarjati pred sodnijo. Tudi Mavšani so ga imeli na piki, ker so nekateri med njimi raje trpeli lakoto in žejo, preden bi izpustili iz žepa kak groš, — kadar pa so lahko jedli in pili na stroške drugih, pa jim pri jedi in pijači nihče ni bil kos. Zato je zapel Lesičjak pesem o »Mavšanih« samo, kadar je bil prepričan, da jih ni blizu.

Lesičjak je bil velik spokornik. Sam se je imel za velikega grešnika. Pokora, ki jo je dobil naloženo pri spovedi, se mu je zdela premajhna. Iz lastnega si je naložil še posebno pokoro. Odpovedal se je petju, ki mu je bilo najbolj pri srcu. Postal je muhec. Na Greben 2000 m visoko — je nosil iz doline polena, kjer je zakuril kres.

Globaško prosvetno društvo se bo tega pristnega ljudskega pevca spomnilo s posebno proslavo v dokaz, da po svojih pesmih še živi in bo med nami večno živel.

Katoliško prosvetno društvo v Globasnici

vabi vse rojake
na proslavo 50-letnice smrti ljudskega pesnika in pevca Franca Lederja-Lesičjaka, ki bo v nedeljo dne 16. avgusta 1959, ob pol 3. uri popoldne pri šoštarju v Globasnici!

Bogat spored!

Po proslavi narodna zabava z veselimi godci.

Umrli je mož

O pokojnem Nolteju Černicu smo prejeli še en dopis izpod peresa moža, ki je dolga leta pokojnikovo delo od blizu opazoval in ga zato radi objavljamo.

Rajni Noltej, kakor smo ga vsi klicali, je bil zelo nadarjen. Že v tedanji ljudski šoli v Vrbi je bil eden prvih, v kmetijski šoli v Celovcu od 1910 do 1912 je bil odličnjak, kakor tudi v Zadržni šoli v Ljubljani nekaj let pozneje. Tja ga je poslal tedanji, še vedno nepozabni župnik Štefan Singer, ki je bil pri nas in v Škofičah dušni pastir, zraven pa opravljal posle v škofiški posojilnici. Kako lahko se je rajni učil, hočem le samo omeniti, da ga je imenoval neki profesor na Zadržni šoli »koroški modrijan«.

Vse te njemu prirojene lastnosti je pa naš Noltej v poznejšem življenju tudi izkoriščal in sicer ne samo zase, ampak še bolj v prid narodu in soseščini. Saj je bil v javnem življenju vsestransko zaposlen. Komaj je dovršil omejene šole, že je pri-

stopil k tedanjemu pevskega in izobraževalnemu društvu v Logi vasi ter ostal zvest član in tudi dalje časa predsednik društva. Bil je kot ljubitelj petja tudi do zadnjega cerkveni pevec.

Že kot mladenič se je začel rajni potegovati za naše pravice in jih braniti. Zaradi tega je bil po razpadu habsburške monarhije dne 30. aprila 1919 po naročilu Volkswehra interniran in z drugimi narodnjaki iz Celovca, kjer je bilo zbirališče »grešnikov«, v dolgem sprevedu peljan iz jezuitske kasarne po kolodvorski cesti na železniško postajo. Takega prizora kot smo ga videli takrat, ko smo stopili pri kasarniških vratih na prosto, ne moremo vse življenje pozabiti. Pred kasarno je bilo zbrana zelo veliko ljudstva, katero je mahal in vpilo na vso moč. Mislili smo na prvi hip, da nas ti ljudje pozdravljajo, a takoj smo spoznali, da nam le kažejo pesti, pljuvajo in nas zmerjajo, ter mečejo celo kamenje v nas. Policija je imela s to sodrigo,

Naše prireditve

ŽELEZNA KAPLA

V soboto, dne 15. avgusta priredijo študentje s Plešivca šaljivo igro »DVA PTIČKA«

v farni dvorani v Železni Kapli. Začetek ob 12. uri.

Vsi od blizu in daleč prisrčno vabljene!

SELE

Po zgledu velikovškega cerkvenega pevskega zbora so v nedeljo 2. avgusta tudi pliberški cerkveni pevci izleteli v Sele. Pa izlet ni bil glavni namen. Hoteli so od bliže spoznati selske pevce in z njimi vred proslaviti srebrni mašniški jubilej skupnega pevovodje č. g. prof. Silva Miheliča. Selsko pevsko društvo je bratskemu zboru priredilo prisrčen sprejem v dvorani farnega doma. Na slovesnost je prihitel tudi slavljenčev brat Jože. Lahko si mislite, da je bilo petja obilo! Po cerkveni pobožnosti bi naj Pliberčani odrinili, pa se jim še kar ni mudilo. Tako se jim je dopadlo pri nas, med visokimi planinami! Na trati sta oba zbora skupno pela in spet pela, da je petje odmevalo daleč naokoli. Bilo je prisrčno srečanje obeh bratskih zborov in tudi lep dokaz uspešnega dela pevovodje.

ST. JAKOB V ROŽU

Duh. Alojzij Železny — železnomašnik.

Dne 17. avgusta obhaja 70-letnico mašništva duh. svetnik Alojzij Železny, najstarejši duhovnik ljubljanske in krške škofije. Zglednemu in zaslužnemu duhovniku, ki ga je posvetil kardinal Jakob Missia, tedanji ljubljanski škof, in je deloval pod velikima škofoma Jegličem in Rožmanom, iskreno čestitamo. Združili se bomo z njim, ko bo zapel še s čilim glasom svoj želenomašniški »Te Deum laudamus« v kapeli č. školskih sester v St. Jakobu v Rožu, kjer je našel svoj drugi dom.

VODJO POSLOVALNICE

za politični okraj Velikovec bo nastavila velika zavarovalnica. Ker je krog naših zavarovancev močno narastel, bomo ustanovili podružnico v Velikovcu ali Dobri vasi. Nudimo: Plačo, povračilo potnih stroškov in provizijo. Zahtevamo: Pridnost, dobro ime in po možnosti šofersko izkaznico. Ponudbe pod geslom »Gründliche Einschulung 2271« na »Oesterreichische Werbegesellschaft«, Klagenfurt, Alter Platz 1.

MAČKO PO POŠTI

V Detroitu je pismonoša rešil iz poštne nabiralnika mlado mačko. Izkazalo se je, da jo je porinilo v nabiralnik petletno dekletce, ki je hotelo mačko poslati stari materi v bolnišnico.

kjer so bile posebno ženske dobro zastopane ter glasne, kar je bilo vse organizirano, precej opravka. Nato je šel transport na Litzlhof, kjer je bilo zasliševanje in polagoma izpustitev.

Že leta 1924 je bil izvoljen v občinski zastop in ostal pozneje ves čas — razen Hitlerjevske dobe — v občinskem predstojništvu kot županov namestnik. To službo je opravljal ves čas z veliko vnamo v prid občanov. Dalj časa je tudi bil kot zastopnik naše občine v okrajnem šolskem svetu Vrba ter v cerkvenem svetu v Logi vasi.

Posojilnica v Škofičah ga je izvolila po vojski za predsednika, kar je bil do smrti. Kot vsestransko zmožen je bil poklican naš rajni tudi od sodišča Rožek kot cenilec posestev in zemljišč.

Tudi »Volksbank« v Vrbi ga je izvolila v nadzorstvo, ravno tako je bil tudi v odboru zdraviliščne komisije (Kurkommission). Več let je bil tudi načelnik »Požarne bramb« v Logi vasi: Kakor vidimo, je bil z raznimi javnimi funkcijami preobložen, a jih je vse poleg lastnih zadev v redu vršil.

Rajni Noltej pa ni bil samo delaven, on je bil tudi po srcu dober, kot je že tradicija njegovih staršev, posestnikov pd. Črnčeve hiše v Logi vasi, od katere noben revež ni šel praznih rok domov. Vsakemu potrebnemu je tudi on rad pomagal.

Predragi Noltej! Prezgodaj si odšel od nas, saj si še do zadnjega delal načrte, kaj bi še bilo potrebno narediti in ustvariti. Pogrešala te bo ne samo tvoja žena in hči, pogrešali te bomo vsi, vsa okolica. Saj si nam dajal zmeraj dobre in koristne nasvete. Hvala prav tisočera ti za vse. Naj ti bo za vsa tvoja dobra dela, katerih ni malo, Vsemogočni tvoj plačnik!

Naši duhovni zakladi

Kratek pogled v slovensko literaturo
(1)

Značaj naroda je odvisen od zemlje, na kateri živi, in od dela, s katerim se peča. Brezdomno se zrcali v najpopolnejši meri narodova duša v literaturi, slovstvu ali književnosti.

Zgodovina slovstva opisuje pesniška dela naroda od začetka do današnjih dni in skuša razložiti, kako so nastala iz kulturnih razmer naroda in časa, v katerem so vzrasla.

Seznaniati hočemo našo mladino v nekaj člankih z delom te slovenske kulturne zgodovine ter nuditi skromen pogled v narodni duševni razvoj.

»Spoznavaj samega sebe!« Ta zlati rek, ki se je blestel nad durmi pogankega svetišča, ne velja le vsakemu poedincu, temveč prav tako celemu narodu. Vsak narod mora poznati razmere, v katerih zdaj živi, pa poznati tudi svojo preteklost.

Ko so Rimljani gospodovali v naši domovini, je narod Slovencev vzajemno z drugimi slovanskimi rodovi prebival po širnih planjavah južne in zahodne Rusije, tja do Visle na severu in dolnje Donave na jugu. Tedaj še ni bilo med Slovani tiste razlike v jeziku in šegi, kakor jo opažamo danes. Sami sebe so se nazivali Sloveni. Živel so kot miren poljedelski narod v nizkih, raztresenih kočah, obdelovali zemljo in pasli svoje črede.

A sila časa je napravila iz miroljubnih ljudi silen in bojevit rod, ki je drzno nasakovalo mogočne države in si z mečem v roki osvojil obsežne pokrajine.

Kaj je napotilo Slovence, da so začeli siliti proti jugu in zahodu, ni znano. Morja jim je bila domovina pretesna ali pa jih je mikal zgled germanskih plemen, ki so si po lepih pokrajinah Italije, Galije in Španije osvojili nova bivališča in ustanovili mogočna kraljestva ali pa so jih tiščali drugi narodi naprej.

Najprej je moč Slovencev občutilo grško cesarstvo. Že v začetku 6. stoletja so se pričeli drzni pohodi Slovencev čez Donavo na grško ozemlje. Takrat so torej zasedli pokrajine balkanskega polotoka južno od Save in Donave oni Sloveni, ki jih zdaj imenujemo Hrvate, Srbe, Makedonce in Bolgare (pri zadnjih je treba omeniti, da so mongolskega porekla).

Drugi del Slovencev pa si je kmalu potem izbral za prodiranje drugo smer in se vrgel na gorate alpske dežele. Tu nastopijo Sloveni, odslej jih bomo imenovali Slovenci, z Obri. Ta dva naroda je združila samo medsebojna korist. Obri ali Avari so bili divje, roparsko, mongolsko ljudstvo, ki je živel le za boj in rop, zato so potrebovali Obri po opustošeni zemlji, katere so se polastili, takih ljudi, ki so bili vajeni obdelovati polje in se pečati s kupčijo. Taki ljudje pa so bili Slovenci, ki so oskrbovali kot zavezniki Obrov od teh zasedene pokrajine.

V družbi z Obri so začeli torej Slovenci proti koncu 6. stol. prodirati proti zapadu. Tu se je bil takrat zgodil znamenit preobrat. Langobardi, ki so imeli v posesti vzhodne alpske dežele in del sedanje Ogrske, so bili leta 568 odšli v Italijo in prostrane pokrajine so bile brez vladarja. Njih dediščino so zdaj prevzeli Slovenci in Obri.

Pokrajine ob Savi, Dravi, Muri, Soči, Adriji in v panonskih nižavah niso bile prazne in popolnoma opustošene. Tu je živel še mnogo rimskega ljudstva, vzajemno s prvotnim ilirskim in keltskim prebivalstvom. Z Bavarskega pa so silili v deželo Nemci in hoteli gospodovati v njej.

Po hudih bojih, ki so trajali več desetletij, so Slovenci zavladali nad to zemljo. Naravna pota, po katerih je napredovalo naseljevanje, so nudile reke in široke doline ob njih. Ker je naš svet nagnjen proti vzhodu, kamor teče tudi večina rek, zato so Slovenci tudi od te strani pričeli prodirati in siliti vedno dalje do izvirov. Zasedli so Panonsko nižino, dolino Save z vsemi njenimi pritoki, prodrli so ob Dravi tja gor do Toblaškega polja na Tirolskem in ob Muri v sedanjo Gornjo in Spodnjo Avstrijo. Polagoma so se razprostrli po vsej sedanji Kranjski, Koroški, Štajerski in po Primorju ob Adriji. Na severu jih je Donava ločila od sedanjih Čehov.

Velikansko ozemlje torej, na katerem so prebivali sedaj Slovenci. V tej novi domovini so umeščali svobodno svoje vojvode. Na Koroškem so se zbirali Slovenci k umeščanju na sedanjem Gosposvetem polju ob Krnskem gradu. V večjo politično

Sadovi vzgoje prosvetnih društev

Naša prosvetna društva so vzgajala v preteklih desetletjih k vsestranski kulturni dejavnosti. Sadove te vzgoje moremo danes videti v celi vrsti obstoječih prosvetnih društev, kjer so na delu že sinovi, hčere, vnuki in vnukinje nekdanjih bodisi ustanovnih ali navadnih društevnikov.

Pred kratkim smo poročali o veliki kulturni prireditvi Slovenskega prosvetnega društva »Kočna« v Svečah, ki je bila zgovoren dokaz obstoječega zanimanja mladine za prosvetno delo. Poleg moškega pevskega zbora je nastopil namreč tudi fantovski pevski zbor, ki je odpel zelo občuteno kar polovico celotnega pevskega programa. Marsikdo se je vprašal, kako je mogoče, da so fantje tako lepo zapeli. Tisti, ki ve, koliko vaj je bilo pred nastopom, in predvsem, da so se fantje pripravljali na pevski koncert ob priliki praznovanja 50-letnice obstoja Slovenskega prosvetnega društva »Kočna« v Svečah že od Božiča sem, ta bo tudi razumel, zakaj se je mladina na prireditvi dne 19. julija t. l. tako postavila.

Starši večine fantov, ki sodelujejo pri sveškem pevskega zboru, so ali še danes aktivni člani prosvetnega društva ali pa

so stali nekdanj sredi prosvetnega dela v fari. Isto velja za fante in dekleta, ki so sodelovali pri rajalnih točkah in igri.

Tako je pevovodja, dr. Tonej Feinig, sin dolgoletnega podpredsednika društva, Antona Feiniga, Ucarja v Svečah. Jozef Partl, ki je igral v Finžgarjevi igri »Veriga« kmeta Marka in pel pri zboru, je sin nekdanjega predsednika in dolgoletnega tajnika. Še zdaj hrani društvo v svoji knjiž-

Položili so temelje prosvetnemu delu v Svečah

HOBEL REZIKA:

MOJ DOM

»Mogočna nisi, ne prostorna...«, ga je opisoval naš pesnik Gregorčič. Majhen in skromen je naš kmečki dom. Nobene bogatije ni na njem, a vendar nam je tako drag, da bi dali za njega življenje. Mislim na svoj dom. Majhen in ubog je, a se mi včasih zazdi, da je to ves svet. Saj se vsa moja zgodovina vrti okoli njega. Kako preprosto je naš dom in vendar, kako nas gleda prijazno, ko mu prihajamo blizu. Že od daleč nas pozdravlja in zazdi se nam, da ve, da nismo tuji, ampak njegovi sinovi in hčere. Koliko vezi nas veže. Lepi spomini na otroška leta, spomini na ure, ki smo jih preživeli z domačimi. Kako veliko nam je dal naš dom — življenje in vero smo prejeli od njega ter še mnogo drugega. V njem nas je mati učila izgovarjati prve slovenske besede in peti prvo slovensko pesem.

Poglejmo malo Cankarja in njegove črte, kolika ljubezen do doma odseva iz njih. Njemu, tako velikemu geniju so: mati, domovina in Bog vse, a kaj mora biti šele nama neznatnim ljudem! Če pomislimo na dobroto, ki smo jih prejeli od doma, mu bomo ostali vedno dolžni. Vse to mu lahko vrnemo le s trajno zvestobo.

skupnost pa so se združili Slovenci z drugimi severnimi in deloma južnimi Slovani šele ob začetku 7. stoletja, ko je bila ustanovljena zvezna država kralja Sama.

Povod osnovi tega močnega kraljestva so dali Obri. Slovenci so bili, kakor nam je znano, vojni zavezniki Obrov. Dokler se je ta zveza opirala na enakopravnost, je lahko obstala, ker je donajala obema narodoma korist. Ali kmalu so Obri hoteli gospodovati nad Slovenci in so jih pričeli kruto zatirati. V vojskah so morali Slovenci kmalu sami iti nad sovražnike, Obri pa so ostali v svojih taborih. A če je bilo kaj vojnega plena, so ga ti hoteli imeti zase. Pozimi so Obri prihajali v deželo Slovencev, so tam živeli in se redili na njihov stroške, jim s silo jemali žene in hčere in nakladali še druga bremena. Kaj čuda, če se je ljudstvo slednjič uprlo in se skušalo otresti hudega jarma.

Toda Obrov je bilo mnogo in bili so bojevitiji ljudje. Le z združenimi silami je bilo mogoče streti njihovo nasilstvo. Tu je vstal Samo, zbral leta 623 okoli sebe vse slovanske rodove, ki so bivali ob Labi na Češkem, v Moravi, v Posavju in ob Adriji. Z vsemi temi četami se je vrgel nad Obre in jih porazil.

Ta uspeh je poučil Slovence, da je le v edinosti moč. In Samo, ki je bil voditelj

Marsikdo ga je pa tudi pozabil. Noče več poznati svojega doma. Tujina s svojimi ideali ga je izvalila in pozabil je na to, kar bi moral ljubiti najbolj. Tudi njemu lahko rečemo, da je podoben pijancu, ki vrže zlato v blato, pa ne ve, da dela škodo, kakor je dejal na Slomšek. Pozabil je, da je s tem izgubil svojo srečo. Saj

Bilo je več bratov velikanov, ki jim je postalo na očetuvi zemlji pretesno. Zato so se razšli in si poiskali vsak zase prostora in življenja po svetu. Najmlajši med njimi, še čisto otrok, je šel najdlje in se je ustanovil v najlepši deželi.

Skrbno je obdeloval polje in vinograd, pasel živino in tkal platno, kakor je bil od doma vajen. Pa veselil se je, da postane kdaj bogat in velik kakor njegovi bratje. Po pravici, zakaj če žrebe postane močan konj in iz drobnega želoda zraste silno drevo, mora tudi velikanov otrok postati pravi velikan!

Ampak otrok je otrok, če je prav velikan. Ne zna še nase paziti, rad sanjari in

združenih slovanskih čet v boju proti Obrom, je tudi še po slavni zmagi obdržal oblast nad vsemi združenimi rodovi in je kot kralj nad njimi vladal celih petintrideset let (623—658).

Iz življenja tega izrednega moža nam je le malo znano. Nekateri zgodovinarji so trdili, da je bil frankovskega rodu in se je najprej pečal s trgovino. Trdijo pa tudi, da je bil Samo Slovan po rodu, po duhu in po zunanosti. Že ime Samo ali Samoslav je slovansko, slovanske šege so vladale na njegovem dvoru, dočim je bil s Franki kakor z Obri v vednem sporu.

Samova slovanska država je bila neka narodna zveza med Čehi, Slovenci in polabskimi Srbi. A skoro gotovo se je raztezal Samov vpliv še dalje proti jugovzhodu in vzhodu.

Po Samovi smrti leta 658 je njegova velika država razpadla, Slovenci so se ločili od svojih bratov na severu ter živeli naprej pod svojimi domačimi vojvodi.

Samova država je imela za vse slovanske rodove trajen pomen. Rešila jih je poniževalnega obrskega jarma, jih dvignila na višjo stopnjo izobrazbe in razvnela narodno zavednost. Pod Samom so Slovani čutili, da so kos tudi drugim narodom, in ta zavest jim je vžigala pogum in dajala podjetnost za tedanje mnoge boje.

(Dalje prihodnjič)

nici note, ki jih je prepisoval in razmnoževal Kosmov Lipan, to je oče našega vnetega prosvetarja.

Prvi predsednik društva je bil Gregor Pak, Tesnar v Zgornjih Krajah. Njegova vnukinja Ani je zelo doživeto igrala vlogo matere Mine. Ani Friessnig, ki je vodila rajanje in je igrala Micko, pa je hčerka navdušenega pevca Hanzeja Friessniga. Janko Zerzer je sodeloval tako pri igri kot pri petju in je sin slavnega baritonista Antona Zerzerja, ki je bil s svojim izrednim glasom eden izmed stebrov pevskega zbora prosvetnega društva »Kočna«.

Tako bi lahko nadaljevali in naštevati vrsto vnetih sodelavcev in sodelavnic, ki prihajajo iz družin, kjer so vedno spoštovali in pospeševali prosveto.

Naslednji nastop sveškega pevskega zbora bo ob priliki velikega koncerta dne 30. avgusta t. l., pri katerem bodo sodelovali tudi drugi pevski zbori.

pravi mnogo pregovorov, da je prava sreča le doma. Koliko ljudi pa je danes, ki so svoj ljubljani dom izgubili. Zapustiti so ga morali ter se napotiti v trnjevo tujino. Tudi doma ni bilo marsikomu prav dobro.

Toda, če se spomnijo sedaj nanj, pa vedo, da nikjer na svetu ni tako lepo. Kako si ga želijo nazaj! Samo oni vedo, kaj je pravi dom, ker so ga izgubili. Tudi mi bi ga morali tako ljubiti, mi, ki ga še imamo. Meni nihče ne more vzeti doma, ker ga branim z mogočno ljubeznijo. Vsaj nekaj mi bo od njega vedno ostalo, to so — lepi spomini.

Odsekana roka

brez skrbi zaspi. In res je od sanjarjenja zaspal, ne da bi bil okrog sebe pogledal.

Prišli so psoglavci, ki so nanj prežali in bili lakomni njegove zemlje. Videli so, da spi, in dejali so: »Zdaj ga najlaže ugonobimo!« Navátili so se nanj, ampak niso ga zmogli, zakaj velikan je le velikan, če je prav še otrok!

Na pol vzbujen se jih je otepal in otesal in jim dajal več opraviiti, kakor so pričakovali. Pa so se mu nazadnje psoglavci z vso silo obesili na desnico in toliko časa bili in sekali po njej, da so mu odsekali. Strašno je velikana zbolelo, ko je izgubil roko. Ves iz sebe se je umaknil, prepustil psoglavcem pol svoje zemlje in celil rano. Psoglavci so pa dejali: »Zmagali smo!« In zakopali so odsekano roko v ugrabljeno zemljo.

Človek ne umrje, če izgubi roko, in tudi velikan ni umrl. Rana se mu je zacelila, vendar skelela ga je zmerom in težko je živel na majhni zemlji samorok.

Psoglavci so se razmnožili na ugrabljeni zemlji in dejali: »Vzemimo velikanu še to, kar ima. Če smo ga premagali prvič, ga bomo še laže vdručili, ko je samorok!«

A velikan ni bil več otrok in, kdor rabi samo eno roko, se mu v njej nabere moči za dve. Buden je opazil, kaj psoglavci pripravljajo, in šel jim je nasproti. Ko jih je zagledal, se je spomnil stare krivice. Ves besen je izrval z levico cel šop hnoj in udaril na psoglavce. Strašno je divjal, brez števila jih je pokončal in poteptal ali pomedel čez gore in v morje. Vso nekdanjo svojo zemljo si je osvojil nazaj.

Ko je bila očiščena, je začel po njej iskati kosti svoje izgubljene roke. Začudil se je, ko je našel roko nestrohneno in z vsemi ranami, ki so ji jih bili psoglavci zadali. In roka ni bila majhna; sama je v zemlji naprej rasla, kakor da se ni nikoli od njega ločila. Velikan jo je pomeril ob rami, a ta hip mu je izkopana desnica prirasla nazaj in rane so se zaprle.

In potem je bil velikan z obema rokama tako silen, da se mu niso upali psoglavci nikoli več blizu!

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Luigi Capuana:

Prepraščina dona Rocca

(Nadaljevanje s prejšnje številke)

»Nič!«

Don Rocco je vstal od mize ter se zaprl v svojo sobo.

Donu Luciu je vzelo sapo.

Preden sta se bila vsedla k mizi ga je bil brat večkrat vprašal: »Kako se počutiš?«

Čemu neki? On se je počutil zelo dobro, nikdar se še ni počutil tako dobro kot sedaj! Kaj neki naj pomeni to vprašanje?

Namesto odgovora pa je don Lucio sam vprašal brata:

»Ali ti res nič ne manjka?«

»Kaj bi mi naj manjkalo? V skrb me spravljaj!«

»Bodi brez skrbi. Samo zdelo se mi je... Sem se pač zmotil.«

Naslednji dan sta dona Lucia presenetili dve stvari: pred njim sta stale dve potici namesto ene in prisotnost doktorja Lopira, ki je bil izjemoma povabljen na kosilo.

Zdravnik mu je — preden so sedli k mizi — zašepetal na uho: »Morda se vaš brat zares pripravljaja na smrt. Povabilo na kosilo, slaščice...«

Don Rocco je imel tako čudno naguban obraz, kot da bi bil na pogrebu, da je njegov brat izbruhnil:

»Kaj pa ti je? Povej vendar...«

»Kaj mi je, kaj neki? ... Danes smo petnajstega...«

»In kaj potem?« je vprašal zdravnik.

»Gospod doktor, nič ne sprašujte... Ti pa jej. Dve potici... Bom jih jedel tudi jaz, čeprav mi pravzaprav niso bogzna kaj všeč...«

Kazno je bilo, da se zelo trudi, da bi se kazal veselega. Proti koncu kosila je prišel še župnik Stella.

»Povabili ste me na kavo. Kake dobre novice? Morda bližnja svatba?«

Don Rocco je zijal kot bebec, don Lucio pa še bolj. Ko je don Rocco nalival kavo župniku, se mu je roka tresla.

»Ali ste slišali, je spregovoril župnik. »Umril je Bismarck. Francozi bodo zadovoljni... Da, le še sladkorja... grenka kava povzroča slabo prebavo... tudi vam, don Rocco?«

»Meni? — Kdo pa je ta Bismarck? Kdo ga pozna?« je izbruhnil don Rocco.

»Vaš 'Barbanera' jo je pogruntal,« je nadaljeval župnik:

»Smrt neke velike osebnosti — je napovedal za prvo polovico tega meseca.«

»Ali je bil velik? Večji od mojega brata?« je izjedljal don Rocco.

»Bil je menda možakar in pol, pravijo. Vendar ne gre za to: velik pomeni, da je bil važna osebnost. Važno, to je velike osebnosti v vsakem primeru so recimo: kralj*, papež, nekateri ministri.

Ko sta doktor Lopiro in župnik Stella pri

tej razlagi videla spremembo na obrazu dona Rocca, sta prasnili v smeh. Župnik, ki ga je posilil kašelj prav pri srebanju kave, je kapljice brizgal daleč okoli sebe.

»A, vi ste pa mislili... Ha, ha, ha...«

Don Rocco pa se je razjokal od sreče. Da, odkritosrečno je kar priznal, da si je razlagal, da... In se razume, o tem ni hotel svo-

HORACIO QUIROGA:

PO REKI NAVZDOL

Moški je stopil na nekaj mehkega in je v istem trenutku občutil ugriz v nogo. Skočil je naprej in ko se je z kletvico na ustih je obrnil, je videl kačo Yracuso¹, kako v špiralo zgubana pričakuje novo napad.

Moški je naglo pogledal nogo, na kateri sta se dve drobnici kapljici krvi mučno prebijali iz ranic, in naglo iztrgal tesarsko sekuro, ki mu je tičala za pasom. Kača je opazila nevarnost in je še bolj skrila glavo v sredo svoje špirale. Toda sekira je zadela, kot jo je nameril, in razsekala kači tilnik.

Moški se je sklonil k ugrizu na nogi, obrisal obe kapljici krvi in za trenutek ogledoval vbod. Ostra bolečina je prihajala iz dveh vijoličastih pikic in ga pričela zbadati po nogi. Naglo si je z robčkom zavezal gleženj in odhitel po stezi proti svojemu ranču.

Bolečina se je vedno bolj raztezala, noga je otekala in moški je nenadoma občutil, kako ga je dva-trikrat bliskovito zbadlo in usekalo v nogi, tako da mu je bolečina prešinila nogo od rane do pol meč. Mučil se je, ko je gibal s stopalom. Kovinska suša v grlu in za njo silna žeja, ki ga je žgala, sta mu izvabili drugo kletev.

Končno je prispel do svojega ranča in se tukaj vrgel na mlinsko kolo. Obe vijoličasti točki sta izginjali v strašni oteklini vse noge. Koža je bila, kot bi postajala tanjša in malone ni počila, tako zelo se je bila pod oteklino napela.

Hotel je poklicati ženo, toda glas se mu je zlomil v hripavem grgranju suhega grla. Žeja ga je strahovito mučila.

»Doroteja!« je končno zahropel, »daj mi čašo cane!«

Žena je pritekla s polno čašo in moški jo je izpil v treh požirkih. Toda ni občutil nobenega okusa. Niti užitka.

»Rekel sem ti, da hočem cane in ne vode!« je zopet kričnil. »Daj mi cane!«

»Saj je cana, Paolino!« je prestrašeno dejala žena.

»Ni! Ni! Dala si mi vode! Pravim ti, cane hočem!«

Žena je stekla v hišo in se v hipu vrnila s steklenico v roki. Moški je izpil dve čaši zapored, vendar ni ničesar občutil v grlu.

jemu ubogemu bratu nič povedati. Preživel je dva meseca pravega pekla, kajti vsak dan je s strahom čakal, da se mu brat pred njegovimi očmi zgrudi mrtev. Kako bi si pa naj on mislil, da velik pomeni tudi kaj drugega...

Samo don Lucio se ni smejal, kajti mislil je na to, kako drago bo moral sedaj svojemu bratu odslužiti vse sladkarije zadnjih dveh mesecev.

*) Tedanji italijanski kralj je bil majhne postave.

To se zdajle na slabo obrača,« je zamrmral nato in gledal svojo nogo, ki je že pomodrela in se prevlekla s strupenim sijajem. Nad globokim prevezom na gležnju se je meso razlilo kot ogromna, strašna krvavica.

Bolečina se je širila v naglih, neprestanih zbadljajih, ki so se razširili že do trebuha. Strašna žeja je rasla obenem z bolečino in mu žgala grlo, za katero se mu je zdelo, kot da se z vsakim dihom bolj širi. Ko je hotel vstati, ga je zadržalo strašno bruhanje iz želodca in tako je ostal in bruhal kakšne pol minute, z glavo naslonjen na kolo.

Toda moški ni hotel umreti in je zato odšel k obali ter sedel v čoln. Sedel je na krmo in zaveslal proti sredini reke Parana. Tam ga bo zajel tok, ki dosega v bližini Igazua hitrost šestih milj na uro in tako bo, preden bo minilo pet ur, že v Tacuru-Pucu.

Moški se je obupno trudil in zares dosegel sredino reke. Toda tam so mu klonile roke in veslo mu je padlo v čoln. Zopet je moral bruhati — toda tokrat je bila kri. Ko je izbruhal, se je moški zagledal v sonce, ki je že zahajalo za hrib.

Vsa noga, do polovice beder, je bila zdaj samo še en kos, brezobličen in otrdel, ki je napenjal blago na njem. Moški si je z nožem prerezal povoj na gležnju in hlače: izpadel mu je spodnji del trebuha, že ves otečen in prepreden z velikimi modrimi pegami. Moški je pomislil, da sam ne bo nikoli prispel do Tacuru-Puco in se je odločil poprositi za pomoč botra Alvesa, čeprav sta bila že dolgo skregana.

Reka je hitela proti brazilski obali in moški je prav lahko pristal. Pričel se je plaziti ob obali, toda po kakšnih dvajsetih metrih je leže obstal iztegnjen na trebuhu.

»Alves!« je zaklical, kolikor glasno je mogel in prislulnil — toda zaman.

»Boter Alves! Pomagaj mi, prosim te!« je zopet zaklical in dvignil glavo.

V tišini, v katero je utonil gozd, ni bilo čuti niti šušljaja. Moški je zopet zbral vse sile in se vrnil v čoln. Tok ga je zopet zagrabil in odnesel po vodi.

Parana teče tam skozi dno ogromne usede, katere sto metrov visoki zidovi zapi-

rajo reko kot v kak grob. Z obal, ki so obrobljene s črnimi bazaltnimi skalami, se dviga gozd, prav tako temen. Z obeh strani obrobljena z otožnimi zidovi se reka vali dalje v nenehnem vrenju bliskovite vode. V tem predelu je bilo, kot da te z vsake strani čaka zaseda, napad. Vendar je vladal povsod naokrog mir in grobna tišina se je razlivala čez vse. Ob večeru, ko se vse umiri, prehaja ta otožna lepota in tišina v veličastnost, kot je nikjer drugje ni.

Sonce je že zašlo, ko je moškega, iztegnjenega na dnu čolna, zgrabilo silno drhtenje. In nenadoma, kot da čuti olajšanje, je zelo počasi dvignil težko glavo; počutil se je nekoliko bolje. Noga ga je še vedno bolela, toda žeja ga je minevala in prsi zdaj svobodnejše so se med dihanjem lažje premikale.

Strup je začel odhajati — ni dvoma. Tako, saj mu je že skoro dobro. Čeprav ni ma toliko sile, da bi premaknil roko, je računal, da bo, dokler ne pade rosa, že ozdravel. V mislih je preračunal, da bo v slabih treh urah že v Tacuru-Pucu.

Vedno bolje se je počutil in vzporedno s tem ga je prevzemala dremavica, polna spominov. Ničesar več ne občuti niti v nogi niti v trebuhu. Ti moj Bog, ali je boter Gaona v Tacuru-Pucu še živ? Morda bo videl tudi gospodarja Dougalda? Morda tudi njegovega poslovodjo, tistega, ki prevzema zanj les.

Ali bo kmalu prispel? Nebo se je na zahodu v poslednji dnevni svetlobi prevleklo z zlatim sijajem, reka pa se je vsa prebarvala. S paragvajske obale, kjer se je že stemnilo in je zavladal prvi mrak, je hrib metal v vodo svojo somračno svežino, ob prodoru prijetnega vonja pomarančnega cvetja in divjega medu. Dva guacamaya² sta v veliki višini neslišno preletela reko proti Paragvaju.

Spodaj pa, na pozlačeni reki, je tiho drsel čoln ter se od časa do časa, kadar je naletel na vrtnec, zavrtel. Moški v čolnu se je počutil vedno bolje, medtem pa je v mislih preračunaval, koliko časa je minilo, odkar ni več videl svojega bivšega gospodarja Dougalda. Tri leta bo že od tega. Morda tudi ne — ne, ne bo toliko. Dve leti in devet mesecev? Morda? Osem mesecev in pol? Eh, skoro gotovo bo tako.

Nenadoma je občutil, kako je postal hladen vse do prsi. Kaj je to? In dihanje...?

Z Dougaldovim poslovodjem Lorenzom Cubillom, tistim, ki prevzema les, se je spoznal v Puerto-Deseadu, na neki veliki petek... Petek? Da, ali četrtek...

Moški je počasi iztegnil prste na roki. — Nekega četrta...

In prenehal dihati...

1) Yracusa je indijansko ime za vrsto južno-ameriške kače.

2) Cana je opojna pijača iz sladkornega trsa.

3) Guacamaya je velika ptica-ujeda, doma v Južni Ameriki.

JULES VERNE:

88

Potovanje na

Luna*)

Tako je zaznamoval Sinaj sredi Arabije, Etno sredi Sicilije in dal luni tudi Alpe, Apenine, Karpate, Sredozemsko morje, Palus-Meotido,¹ Pontus Euxinus² in Kaspiško morje. Imena je slabo izbral, kajti niti gore niti morja niso podobna zemeljskim »dvojnikom«. Edinole tista velika, bela lisa, ki se spaja na jugu s prostornimi celinami in zaostri v konico, spominja na obrnjeno sliko Indijskega polotoka, Bengalskega zaliva in Košinsine. Zato se ta imena niso obdržala. Neki drugi kartograf, boljši poznavalec človeškega srca, je predlagal novo imenoslovje, ki jo je nečimrno človeštvo z veseljem sprejelo.

Ta opazovalec je bil pater Riccioli, Heveliusov sodobnik. Narisal je površen zemljevid, poln napak. Toda luninim goram je dal imena velikih mož starega veka in učenjakov tedanje dobe in ta navada se je pozneje obdržala.

Tretji zemljevid lune je narisal v 17.

stoletju Dominik Cassini; čeprav je natančneje izdelan kakor Ricciolijev, navaja napadne mere. Od tega zemljevida je bilo objavljeno več manjših posnetkov; bakrorez pa, ki so ga dolgo hranili v »Imprimerie Royale«³ so nazadnje prodali po teži kot ropotijo, ki je bila v napoto.

Slavni matematik in risar La Hire je izdelal 4 m visok zemljevid lune, ki ga pa niso nikdar gravirali.

Za njim je nemški astronom Tobias Mayer sredi 18. stoletja začel objavljati veličasten zemljevid lune po merah, ki jih je sam natančno preveril; toda l. 1762 mu je smrt preprečila, da bi to lepo delo končal.

Nato sta prišla Schroeter iz Lillienthala, ki je narisal več zemljevidov lune, in neki Lohrmann iz Dresdena, ki je narisal tablo, razdeljeno na 25 sekcij, od katerih so štiri gravirali.

Leta 1830 pa sta Beer in Moedler izdelala slavni zemljevid »Mappa selenographica«⁴ po optični projekciji. Na tem zemljevidu je upodobljena lunina obla natančno tako, kakor jo vidimo; samo da so oblike gora in planjav pravilne samo v srednjem delu; povsod drugod, v severnih, južnih, vzhodnih in zahodnih delih so vse oblike skrcene in jih ni moči primerjati z osrednjimi. Ta topografični zemljevid, ki je vi-

sok 95 centimetrov in razdeljen na štiri dele, je mojstrsko delo na področju lunine kartografije.

Po teh učenjakih omenjajo še selenografske reliefe nemškega astronoma Juliusa Schmidta; topografska dela patra Sechija, sijajne posnetke angleškega amaterja Warrena de la Rue in končno po optični projekciji narisan zemljevid, ki sta ga leta 1860 zelo lepo izdelala Lecouturier in Chapuis in je izredno jasen in pregleden.

To je bil seznam raznih zemljevidov lune. Barbicane je imel dva: Beer-Moedlerjevega in Chapuis-Lecouturierovega. Pri opazovanju lune sta mu zelo koristila.

Razpolagal je pa tudi z optičnimi instrumenti: vzel je s seboj odlične mornariške daljnogleda, izdelane nalašč za to potovanje, ki so vse stvari stokrat povečali; torej bi približali luno zemlji na 4000 kilometrov. Tisto jutro okrog treh pa, ko je bila krogla oddaljena od lune komaj 120 kilometrov in ni pogleda motilo nobeno ozračje, so ti daljnogledni približali lunino oblo na 1500 metrov.

ENAJSTO POGLAVJE

Domšljaja in stvarnost

— Ali ste že kdaj videli luno? Tako je neki profesor posmehljivo vprašal enega izmed svojih dijakov.

— Ne, gospod, se je še bolj porogljivo odrezal dijak. Priznati pa moram, da sem o njej že slišal govoriti.

Tako kakor ta dijak, bi se pravzaprav lahko pošalila večina zemljanov. Koliko ljudi je slišalo govoriti o luni — videli pa je niso še nikoli... vsaj skozi lečo daljnogleda ali teleskopa ne! Koliko je takih, ki si niso še nikdar ogledali zemljevida lune!

Pri pogledu na lunin planiglob te preseneti predvsem ena značilnost. V nasprotju z razporeditvijo na zemlji in Marsu zavzemajo celine na luni pretežno južni del oble. Te celine nimajo tistih dokončnih, jasnih in pravičnih obrisov, ki so značilni za Južno Ameriko, Afriko in Indijski polotok. Njegove oglate, muhasto zavite in globoko zobčaste obale imajo sila mnogo zalivov in polotokov. Močno spominjajo na zamotano sliko Sundskega otočja, kjer je zemlja razkosana do skrajnosti. Če je bila na luni sploh kdaj razvita morska plovba, potem je morala biti izredno težavna in nevarna ter se nam morajo selenitski mornarji in hidrografi smiliti; hidrografi takrat, kadar so te vražje obale merili, mornarji pa, kadar so k njim pristajali.

Opazili bomo tudi, da je na luni južni tečaj veliko bolj celinski kakor severni.

(Dalje prihodnjič)

1) Azovsko morje; 2) Črno morje. (Op. prev.).

Radlmayr pomaga varčevati!

Theresienthaler-
tkanina pri

RADLMAYR

BELJAK - VILLACH

Strokovna trgovina za umetne cvetlice, mirte in
damske klobuke

Prinzeß

KLAGENFURT, Alter Platz 34

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 16. 8.: 7.30 Duhovni nagovor. — S
pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. — PO-
NEDELJEK, 17. 8.: 14.00 Poročila, objave. Pregled
sporeda. — Visoko vrh planin stojim. — TOREK,
18. 8.: 14.00 Poročila, objave. — Rdeče, rumeno,
zeleno. — SREDA, 19. 8.: 14.00 Poročila, objave.
5 minut za čebelarje. — Kar želite, zaigramo. —

ČETRTEK, 20. 8.: 14.00 Poročila, objave. — Ko-
roške narodne. — PETEK, 21. 8.: 14.00 Poročila,
objave. — Dežela gora, dežela pesni: Koroška. —
SOBOTA, 22. 8.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od
srca do srca.

PLETILNE APARATE — NA ELEKTRICNI POGON

kaže prvokrat na Koroškem velesejnu celovška fir-
ma GEORG SATTLER & CO., Heuplatz.

Najmodernejši pletilni aparat z dvema ležišči-
ma je na električni pogon. Brzino premikanja
sani lahko ustrezno regulirate. Z navadnim pri-
stikom na gumb je moč tudi širino pletenja po-
ljubno naravnati. Poleg tega spada k aparatu avto-
matski števec pletilnih vrst. Krepko grajeni mo-
tor počiva na krogličnih ležajih in ne potrebuje
nobene posebne nege. Ta moderni aparat prihra-
ni pletilki mnogo časa in moči, poleg tega pa člo-
veške roke ne morejo nikdar tako enakomerno
plesti kot stroj. „Orion-Electric“ predstavlja zares
velik tehnični napredek. Poleg tega pa razstavlja
Fa. Sattler tudi normalne pletilne stroje in za šte-
vilne prijatelje pletenja lanu pa priznane in poceni
„Passap-Automatic“. Vse to pri Sattlerju na vele-
sejnu v šotoru štev. (Zelthalle) 3.

Unerreicht im Preis!

Vom Erzeuger zum Verbraucher!

FREMDENZIMMER- AUSSTELLUNG

zahlreiche Modelle, modern, formschön

ab S 1480^{.-}

Kostenlose Beratung und Zustellung —
bequeme Teilzahlung

VÖLKER-MÖBEL

KLAGENFURT,
Villacher Ring 47 • Telephon 57-25

Največja izbira!

Najnižje cene!

Letno blago in perilo

pri

L. Maier

Klagenfurt

Celovec

Alter Platz 35

Praznimo našo zalogo
oblek.

Globoko znižane cene!

RosKönig

Klagenfurt, Bahnhofstraße 9

Radio aparati
Šivalni stroji
Kolesa

V VELIKI IZBIRI

Radiohaus

KERN

Klagenfurt, Burggasse

Ugodna plačila na obroke

Sommer-Schluß-Verkauf!

SSV-WARMUTHPREISE!!!

Wäsche-Mousseline, getupft in rosa, blau, weiß,
lila, lachs, 80 cm breit ab 7.80

Kleiderstoffe in wunderschönen Sommer-
Dessins, alle Farben, wirklich große
Auswahl, 80 cm breit ab 8.80

Zephyre für Dirndl, Schoßen, Sporthemden,
kariert in rot-weiß, blau-weiß,
schwarz-weiß, 80 cm breit ab

Kräuselkrepp, Importware, in aparten Mustern,
bügelfrei und knitterarm, 80 cm breit ab 14.80

Schürzendrucke, entzückende bunte Muster,
reine Baumwolle, große Sortiment, 80
cm breit ab

Kleiderpique für Strandkombinationen und
Ferienkleider, herrliche bunte Muster,
echtfarbig, ab

Kleiderleinen, echtfarbig, knitterarm,
hübsche Buntdessins, 80 cm breit, ab 9.80

Schoßenstoffe für Haus und Straße, ver-
schiedene Qualität in Streifen, Bordü-
ren und Mustern, 80 cm breit, ab

Bluseniden, gestreift, gut waschbar, in
mehreren Farben, 80 cm breit ab

Hemdenzephyre, durchgewebt, waschecht,
reine Baumwolle, 80 cm breit, ab

FÜR DAMEN

Sommerschoßen aus bunten, bedruckten Cotton
und Piquestoffen, gezogener Bund 25.—

Sommerblusen aus gemustertem Mousseline, rosa,
blau, hellgrün, lachs, weiß, Kimonofasson 25.—

Damenschürzen aus Plastik, transparent ge-
mustert, mit Rüschenverzierung 8.80

Trägerschürzen aus Buntgedrucken, echtfarbig,
viele Dessins, alle Größen, 12.— 9.80

Kopftücher, einfarbig, dunkelbraun, dunkel-
grün, dunkelblau, grau, 70×70 cm 3.50

Damen-Ripsstrümpfe, braun, grau, schwarz 7.50

Damen-Perlonstrümpfe, mit Zierferse, Hauspreis 9.80

Baumwollsocken, weiß und farbig 5.50

Organzätücherl, in mehreren hübschen Farben 5.80

Nettes Hauskleid aus bunt-gemusterten Sommer-
stoffen, mit Gummizug ab 39.—

Unterkleider aus Charmeuse mit zarten Spitzen
an der Brustpartie, rosa, weiß, blau, oder

Charmeuse - Nachthemden, ärmellos, Wä-
schefarben, alle Größen 19.50

Wäschegarnituren aus prima Mako, sehr gut
waschbar, Hoseri mit Beinansatz, rosa,

weiß, blau, alle Größen 17.90

Damen-Höschchen, aus Seidenrips, Slipfason, ro-
sa, weiß, alle Größen 6.50

Damentaschentücher, weiß, mit Ajourrand 1.90

EIN SPARANGETOT FÜR S HEIM!

Fertige Roh- oder Blauhandtücher, reine Baum-
wolle, sehr strapazfähig, mit Aufhänger 4.90

Leintücher (fix und fertig) aus Baumwoll-
Mollino, mittelfädig, 146×230 cm 28.—

aus weißem Bettuch, reine Baumwolle 35.—

Schlüpfer (fix und fertig) aus Ia weißer Gar-
benwebe, reine Baumwolle 130×185 cm 55.—

Tischtücher aus gemustertem Dekorstoff, in
bunten Dessins, 120×120 cm 15.—

Wohnungstischdecke, bunte Ripsqualität, herr-
liche Muster, 130×130 cm 25.—

Vorhangstoffe, bunt gemustert, mehrere Dessins,
80 cm breit 7.80

Wirtschafts-Wischtücher aus Schaumstoff,
4 mm stark 2.70

Einkaufstaschen aus starkem buntkariertem
Köper, innen mit Plastikfutter, mit

Tragriemen und Außentaschen oder 25.—

Einkaufstaschen aus Plastik, gemustert oder
kariert

FÜR HERREN

Herren-Little-Rock-Leibchen, aus quer gestreif-
tem Mako, besonders für die Jugend ge-
eignet, viele Farben 19.50

Herren-Unterhosen mit Gummizug oder Herren
Athletenleibchen, weiß und färbig, oder

Kravatten aus französischer Rhodiaseide,
gestreift oder Modemuster, viele Dessins 9.80

Alle BADE- und SOMMERARTIKEL rücksichtslos
im PREIS reduziert!

SONDERANGEBOT unserer PLASTIKABTEILUNG

Seifendosen, groß, weiß

Teesiebe, kochfest 2.—

Moccasalen mit Untertasse

Brotkörbe in allen Farben

Haarbürsten 4.50

Sesselaufgaben, h a l b Plastik überzogen 9.80

Sesselaufgaben, o h n e Plastik überzogen 7.80

Becher in bunten Farben, 1/8 l —.90

Becher in bunten Farben, hart, 1/4 l 1.20

Becher in bunten Farben, weich, 1/4 l 1.50

Trichter, Hostalen, unzerbrechlich, weiß I 1.50

Trichter, Hostalen, unzerbrechlich, weiß II 2.—

Trichter, Hostalen, unzerbrechlich, weiß III 2.50

Eierbecher

Schuhlöffel, lang —.80

Gewürzschauferln

Ab 1. September auch SCHUHE und
SPIELWAREN!!!

DIETMAR WARMUTH & CO. VILLACH, Hauptplatz 22